

132-8-2

58

2

БЪЛГАРСКА НАРОДНА
Централно управление

Служерна тайна

ГОДИШЕН ОТЧЕТ

ЗА ДЕЙНОСТТА НА БАНКИТЕ ПРЕЗ

1969 ГОДИНА

СОФИЯ

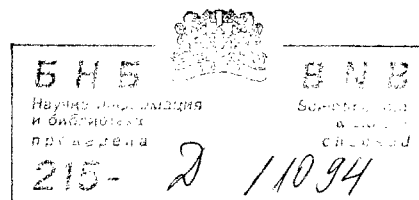
2

А/Г-82

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

ГОДИШЕН ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА
БАНКАТА ПРЕЗ 1969 ГОДИНА

1970 г.

До

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
другаря Тодор ЖИВКОВ

Т У К

Д О К Л А Д

от Кирил ЗАРЕВ, председател на
Българската народна банка

ЮСНО: годишния отчет за
действието на банките през
1969 година

другарю Председател,

Съгласно чл. 50 от устава на Българската народна банка и т. 2
постановление № 8 на Министерския съвет от 4. III. 1969 г., пред-
варям Ви отчет за действието на банковата система през 1969 г.

През отчетната 1969 г. изграждането на материално-техниче-
ска база на страната и разширяването на производството се осъществя-
ва в условията на пълно внедряване на новата система на ръководство
народното стопанство. В сравнение с 1968 г. са постигнати по-добри
резултати при използването на материалните, трудовите и финансовите
ресурси на страната. Но в общото благоприятно осъществяване на сто-
панските процеси се открояват някои характерни особености, на които
трябва да се обърне сериозно внимание. Реализирано е подобро съот-
ношение между темповете на обществения продукт, материалните разходи
за произведения национален доход, както и между фонд "Натрупване" и
фонд "Потребление". Но това е постигнато на базата на общо рязко забавя-
не на темповете на развитие на икономиката и абсолютно намаляване
фонда на натрупването.

По предварителни данни, общественият продукт, материалните
разходи и произведеният национален доход са нараснали през отчетната
година, в сравнение с 1968 г., както следва:

	1968 г. отчет млн. лв.	1969 г.		
		Предварителни данни		
		Всичко млн. лв.	Нарастване	
млн. лв.	млн. лв.		%	
Съвкупен обществен продукт	21 634	22 995	1361	6,3
Материални разходи	13 078	13 766	688	5,3
Произведен национален доход	8 556	9 229	673	7,9

Тези данни общо взето изразяват една благоприятна тенденция. За пръв път от редица години произведеният национален доход нараства с по-висок темп от темпа на обществения продукт и материалните разходи. Около 98 %, или около 620 милиона лева от прираста на произведения през 1969 г. национален доход е резултат на повишената обществена производителност на труда, която е със 7,4 % по-голяма от 1968 г. Във връзка с това трябва да се отбележи, че през 1968 г. по текущи цени съвкупният обществен продукт е нараснал с 10,1 %, материалните разходи - с 10,8 %, а произведеният национален доход - с 9 %. През изтеклите 20 години /1948 - 1968/ по текущи цени общественият продукт е нараствал средногодишно с 11,6 %, материалните разходи - с 14,6 %, а произведеният национален доход - с 8,8 %.

През 1969 г. по-благоприятно е реализирана и пропорцията между произведения и разпределен национален доход. До 1961 г. включително произведеният национален доход обикновено превишаваше разпределения. От 1962 г. до 1968 г. тази пропорция непрекъснато се нарушаваше, като се разпределяше значително повече национален доход, отколкото се произвеждаше, видно от следните данни /в милиони лева/:

	1962г.	1963 г.	1964г.	1965г.	1966 г.	1967г.	1968г.	1969г.
Произведен национален доход	5158	5676	6204	6636	7274	7853	8556	9229
Разпределен национален доход	5187	5895	6469	6745	7710	8381	9152	9319
Разпределен в повече национален доход	29	219	265	109	436	528	596	90

По предварителни данни през 1969 г. произведеният национален доход възлиза на 9229 млн. лева, а разпределеният - на 9319 млн. лева, или само с 90 млн. лева повече.

Разпределянето на значително повече национален доход през предшестващите години беше резултат главно на ползуваните в голям размер кредити от чужбина. През 1969 г. е постигнато значително нормализиране в тази област. Едно по-рационално използване на чуждите кредити ще бъде важна предпоставка за пълно балансиране на произведения и разпределен национален доход през следващите години.

През отчетната година особено внимание заслужава и въпросът за реализираната пропорция между фонд "Натрупване" и фонд "Потребление" в разпределения национален доход. През последните години относителният дял на фонд "Натрупване" непрекъснато нарастваше и достигаше повече от 30 %, като за 1966 г. беше 34,2 %, а през 1967 г. - 33,9 %. Това създаваше значително напрежение в икономиката на страната. През 1968 и 1969 г. този относителен дял е намален на 31,2 %, респективно на 29,7 %, видно от следните данни:

	1968 г. отчет	1969 г. предв. данни	%
Разпределен национален доход - млн. лв.	852	9319	101,8
В това число:			
фонд "Натрупване"	2856	2764	96,7
Относителен дял	31,2	29,7	
Фонд "Потребление"	6296	6555	104,1
Относителен дял	68,8	70,3	

На сегашния етап, за нормално развитие на икономиката е необходимо относителният дял на фонд "Натрупване" да се намали още в определена степен. Но, както се вижда, освен в относителен дял, през 1969 г. фондът на натрупването е намалял и в абсолютна сума - с 92 милиона лева спрямо 1968 г., или с 3,3 %.

С пропорцията между фонд "Натрупване" и фонд "Потребление" се предопределят темповете и мащабите на разширеното социалистическо възпроизводство.

Същевременно с тази пропорция се решават и задачите относно провеждането на политиката на партията и правителството за повишаване на стабилността на лева и жизненото равнище на населението. Действително, достигнатата през последните няколко години висока норма на натрупването е в тясна връзка с високите темпове на развитие на икономиката. Но значително влияние тук е оказвала и недостатъчната ефективност в използването на средствата за натрупване. Във връзка с това целесъобразно е абсолютният размер и относителният дял на натрупването да се преценяват и коригират внимателно, за да не се стига до нарушаване на пропорцията в обратна посока - нереално увеличаване на потреблението за сметка на натрупването. За определяне в бъдеще на оптимално съотношение между фонд "Натрупване" и фонд "Потребление" целесъобразно е да се извърши специално проучване от компетентни партийни и държавни органи.

Във връзка с това трябва да се подчертае, че подобреното съотношение между темповете на обществения продукт, материалните разходи и произведения национален доход, както и между фонд "Натрупване" и фонд "Потребление" в разпределения национален доход би било още по-благоприятно, ако беше постигнато при запазването или по-нататъшното нарастване на темповете на развитие на икономиката и на тази база, при подобро съотношение между тези показатели, да се постигне по-нататъшно абсолютно нарастване на натрупването. В действителност, както отбелязахме, подобреното съотношение^e постигнато на противоположна база - рязко снижаване на темповете на развитие и абсолютно намаляване на фонда на натрупването. В сравнение с 1968 г. и особено в сравнение със средногодишните данни за 20-годишния период/1948 - 1968 г./ общественият продукт през 1969 г. е нараснал с близо два пъти по-малък темп, материалните разходи - с близо 3 пъти по-малък темп, а произведеният национален доход - с около 1 пункт. Тази тенденция налага да се вземат сериозни мерки, от една страна, срещу занижаването на производствено-финансовите планове на предприятията, а от друга страна е нужно да се проведат сериозни мероприятия за заздравяване на производствената, трудовата и финансовата дисциплина в предприятията и стопанските организации при изпълняването на поставените с плана задачи. Така ще се създадат условия поне за задържане на достигнатите до 1968 г. темпове на развитие за използване на съществуващите в страната

възможности и резерви за нарастване на темповете на развитие и на натрупуването през предстоящата петилетка. По-ниските темпове на развитие на страната през 1969 г. се потвърждават и от данните на анализа на основните показатели за развитие на отделните отрасли.

В областта на строителството през отчетната година беше извършена по-голяма по обем работа в сравнение с предшестващата година. Строителните и монтажните организации, като главен изпълнител, извършиха строителство за 1246 млн. лева и реализираха прираст спрямо 1968 г. в размер на 50 милиона лева, или 4,2 %. Но редица важни проблеми, които стояха за разрешаване в областта на строителството през последните години, не можаха да бъдат решени и през 1969 г. Поради това допусканите през 1968 г. слабости не се отстраниха. В някои случаи те дори се увеличиха през отчетната година, вследствие на което е налице рязко спадане на темповете на строителното производство. Така, с постигнатия прираст на строително-монтажните работи през 1969 г. от 4,2 % се отчита преизпълнение с 0,4 % на предвидения темп с единния план за социално-икономическо развитие на страната, но фактически реализираният прираст през 1968 г. беше 11,5 %, или темпът на нарастването през отчетната година е намален почти три пъти. Тези данни показват, че освен при фактическото изпълнение, занижаване на темповете е допуснато още при съставянето на плана за обема на строително-монтажните работи.

Особено характерно е да се отбележи, че този план е изпълнен общо на 103,7 %, но това е резултат изключително на извънредно високото преизпълнение на плана за нелимитираното строителство, което възлиза на 63,4 %, а същевременно планът за лимитираното строителство не е изпълнен с 2,6 %. През 1968 г. преизпълнението на плана за лимитираното строителство беше 25,6 %, а неизпълнението на плана за лимитираното строителство - 1 %. Следователно, през отчетната година в строителните и монтажни организации не само че е продължена, но е задълбочена тенденцията да се преизпълнява нелимитираното строителство и то с високи проценти и значителни суми за сметка на лимитираното строителство. При план за нелимитирано строителство 116 милиона лева, фактическото изпълнение възлиза на 189 милиона лева, или изразходвани са в повече 73 милиона лева, а планът за лимитираното строителство не е изпълнен с 28 милиона лева. Явно е, че при по-добра производствена, финансова и трудова дисциплина планът за лимитираното строителство е можел да бъде не само

изпълнен, но и преизпълнен. Следните данни само за някои строителни обединения напълно потвърждават това:

Обединения	Неизпълнение на лимитираното строителство		Преизпълнение на нелимитираното строителство	
	хил. лв.	%	хил. лева	%
ДО "Монтажи"	3105	8,8	6638	66,2
ДСО "Водно строителство"	2518	2,7	5435	28 пъти
ГУСВ	3150	4,0	6756	17 пъти
ДСО - Варна	2358	5,5	2802	127,7
ДСО - Враца	3474	8,9	3497	236,4
ДСО - Плевен	6422	3,6	4331	302,4
ДСО - Русе	6819	10,1	7125	568,2
ДСО - Стара Загора	2250	4,0	8909	535,7
ДСО "Сострой"	7464	8,8	5965	13 пъти
Всичко	37560		51448	

Както се вижда, само посочените девет строителни обединения не са изпълнили плана за лимитираното строителство с близо 38 милиона лева, а същевременно са извършили повече нелимитирано строителство за над 51 млн. лева. Следователно явно е, че освен изразходваните в голям размер повече парични средства за нелимитирано строителство, към него са насочени големи материални и трудови ресурси, отклонени от важни обекти на лимитираното строителство.

Освен за неизпълняване на плана за лимитирано строителство, голямото насочване на средства от фонд "РТУ" за нелимитирано строителство дава отрицателни резултати и в друго направление. Насочвайки големи суми за нелимитирано строителство, в предприятията почти не остават суми от фонд "РТУ" за попълване на ежегодния прираст на собствените им оборотни средства.

Тази отрицателна тенденция, проявяваща се в две насоки в народното стопанство, следва да бъде пресечена, като се въведе строг ред за използване на паричните средства от фонд "Разширяване и техническо усъвършенствуване" и се регламентира каква част от тях трябва ежегодно да се използва за нелимитирано

строителство и каква част да се насочва за попълване на прираста на собствените оборотни средства на предприятията.

Освен голямото преизпълнение на плана за нелимитираното строителство, друга важна причина за неизпълнението на плана и за намаляване на темповете на нелимитираното строителство е все повече нарастващият брой на строителните обекти. През изтеклата 1969 г. в страната са били в строеж само за лимитирано строителство 5602 обекта. Извънредно голям е броят и на нелимитираните обекти, обектите, строени със средства по самооблагането на населението и други. Общо за лимитирано и нелимитирано строителство, независимо дали е извършвано с бюджетни, собствени средства, или с банков кредит, през 1969 г. в страната са били в строеж над 47 000 обекта.

Вместо да се концентрират работната сила, материалните и финансови ресурси на страната в строителството на най-важните за народното стопанство обекти, строителството все повече се разгръща на широк фронт. Налице е една гвърде неблагоприятна за народното стопанство тенденция на разпиляване на сили и средства за лимитирано и нелимитирано строителство по много обекти. Всичко това става причина за бавно нарастване на производителността на труда в строителството, за неусвояване на капитални вложения в голям размер и за забавяне на въвеждането на основните фондове в действие. През 1969 г. производителността на труда в строителството се е увеличила само с 1,8 % срещу 8,5 % през 1968 г.

По плана за 1969 г. бяха предвидени средства за лимитирани капитални вложения на инвеститора /съгласно новия правилник за капиталните вложения/ по сметни цени за 2270 милиона лева. От тях през годината са усвоени капитални вложения за 1592 милиона лева, т. е. 678 милиона лева по-малко, или 29,9 %. За строителните и монтажните работи неизпълнението е 285 милиона лева - 34,6 %, а за машините и съоръженията - 390 милиона лева, или 25,9 %. Голямо е неизпълнението на годишния план за лимитираните капитални вложения на инвеститорите за пусковите обекти /съгласно новия правилник за капитално строителство/. Общото неизпълнение на този план е 343 млн. лева, или 29,6 %, като неизпълнението за строителните и монтажните работи е 35,8 %, а за машините и съоръженията - 15,5 %.

Все повече се увеличават невъведените в действие основни фондове. При план 3045 млн. лева, през 1969 г. са въведени в действие основни фондове за 2223 милиона лева, но от тях 1721 млн. лева са по плана за годината, а 502 млн. лева са

от невъведените основни фондове по плановете от минали години. Така че планът за 1969 г. е изпълнен в размер само на 56,5 %. През 1966 г. изпълнението на този план беше 67,6 %, през 1967 г. - 55,8 %, а през 1968 г. - 44,2 %.

Общо подлежащите на въвеждане по плана, но невъведени основни фондове през 1969 г. възлизат на 1324 млн. лева, срещу 1264 млн. лева през 1968 година. Вследствие на това, ежегодно на народното стопанство не се додава в голям обем промишлена продукция, а са пуснати в съответното количество налични пари в обръщение под формата на заплати и други възнаграждения на работниците и служителите, взели участие в създаването на тези фондове. С това чувствително се нарушава пропорцията П - С /пари - стока/ в народното стопанство. За по-нататъшното нормално развитие на икономиката, за успешното включване на нашата страна в международното социалистическо разделение на труда, за по-нататъшното укрепване на стабилността на лева и за повишаването на жизненото равнище на населението това обстоятелство следва да се има предвид при по-нататъшните разработки на плановете за социално-икономическо развитие на страната и особено за предстоящата шеста петилетка.

В тясна връзка с голямото неизпълнение на плана за въвеждане в действие на основните фондове стои и въпросът за наличните немонтирани машини и съоръжения. През последните години това също е постоянно явление в народното стопанство. Към 31. XII. 1969 г. такива машини и съоръжения възлизат на 465 млн. лева. От тях за 221 млн. лева машини и съоръжения стоят немонтирани по плановете от минали години. В края на 1968 г. немонтираните машини и съоръжения възлизаха на 537 млн. лева, като от тях за 250 млн. лева машини и съоръжения бяха немонтирани от минали години. При това през 1969 г. са доставени и невключени в плана машини и съоръжения за 95 млн. лева. Такива машини и съоръжения също залежават за дълго време, докато бъдат монтирани и пуснати в действие. Главна причина за извънплановото доставяне на машини и съоръжения е обстоятелството, че договорите за тези доставки се сключват през годината, а когато се съставят и одобряват плановете, значителна част от договорените машини и съоръжения отпадат от плана. Впоследствие, при получаването и заплащането им, когато те са от чужбина, значително се затруднява и валутният план на страната.

Всичко това свидетелствува за крайно неефективното използване на ежегодното предвижданите в плана средства за капитални вложения. Наред с усъвършенстването на темповете на строителното производство, за намаляването и ликвидирането на немонтираните машини и съоръжения в народното стопанство е необходимо при съставянето на единния план за социално-икономическо развитие на страната да се вземат под внимание сключените договори за техните доставки както от страната, така и от чужбина.

Държавните и кооперативни промишлени предприятия и я през 1969 г. произведоха обща промишлена продукция за 11 977 млн. лева /по фабрично-заводски цени към 1. I. 1962 г. /, която е с 1092 млн. лева, или с 10,0 % повече от 1968 г. В коригирания през 1969 г. план за промишлената продукция беше предвидено тя да се увеличи с 8,6 %. Този темп е по-висок от коригирания по плана с 1,4 %, но е с 1,8 пункта по-нисък от 1968 г. и с 3,4 пункта - от 1967 г. Тези данни свидетелствуват за забавяне на темповете на развитие и на промишлеността през отчетната година.

Производителността на труда на едно лице от промишлено-производствения персонал в държавните и кооперативни промишлени предприятия, изчислена на база обща продукция, се увеличи през 1969 г. с 6,3 % и осигури 64,5 % от прираста на продукцията, срещу 9 %, респективно 78 % за 1968 г. Следователно, и тези данни показват забавяне на темповете. Средната работна заплата в промишлеността се увеличи през 1969 г. с 3,5 %. Но следва да се отбележи, че съотношението и спрямо производителността на труда би било още по-благоприятно, ако трудовите норми не се занижават. Средно за годината тези норми са преизпълнени с 26 %, като 34,8 % от работниците, работещи по трудови норми, са дали изпълнение от 100 до 120 процента, 28,2 % са дали изпълнение от 121 до 150 процента, 13,4 % - от 151 до 200 процента, а 3,3 % - над 200 процента. Явно е, че в реалното определяне на трудовите норми в промишлеността се крият големи резерви както за увеличаване на темповете на развитие на икономиката, така и за повишаването на нейната ефективност. Такива резерви съществуват и в използването на работното време на работниците. През 1969 г. в промишлеността са работили 25 000 млн с 3 % повече работници от 1968 г. Но през 1969 г. са отработени 230 милиона човекодни срещу 229 милиона през 1968 г., или само с 0,3 % повече. Един работник през 1969 г. е отработил 258 човекодни срещу 253 през 1968 г., т. е. 7 човекодни по-малко.

През 1968 г. също е регистрирано намаление с 4,5 % отработени човекодни на един работник спрямо 1967 г. Само поради целодневни престои и самоотлъчки през 1968 г. са загубени над 1 милион човекодни, а през 1969 г. - над 1 милион и 400 хиляди човекодни. Същевременно през 1969 г. са изплатени повече от 6 милиона лева за извънреден труд, срещу 5,5 милиона лева през 1968 г. Тази тенденция на влошаване на използването на редовното работно време и увеличаване на възнагражденията за извънреден труд показва, че и тук, както и при трудовите норми, в промишлеността съществуват големи резерви за повишаване на темповете и на интензивността в развитието на народното стопанство.

През 1969 г. промишлените предприятия изпълниха план-разчета за снижаване себестойността на сравнимата стокова продукция едва 58,1 %, като постигнаха снижение с 0,72 % срещу снижение през 1968 г.: с 1,83 %. Реализираната икономия от снижаването на себестойността през 1969 г. е 66 милиона лева срещу 156 милиона лева през предшестващата година, или кръгло с 90 милиона лева по-малко. В текстилната промишленост, в промишлеността за строителни материали и в стъklarската и порцелано-фаянсовата промишленост са завишени разходите по всички статии на калкулацията. Цветната металургия допусна преразходи за повече от 10 милиона лева, срещу предвидени по годишния разчет преразходи за 4,2 милиона лева. В редица подотрасли са допуснати големи преразходи при планирана икономия. Текстилната промишленост приключи годината с около 13 милиона лева преразход, вместо икономия от 633 хиляди лева, кожарската, кожухарската и обувната промишленост преразходваха 1,4 млн. лева, вместо да реализират икономия от 1 милион лева, а крахително-вкусовата промишленост вместо икономия от 16 милиона лева, отчете преразход 779 хиляди лева. Много предприятия са извършили преразходи на суровини и материали поради замяна на по-евтини с по-скъпи материали, висок процент на отпадъци, непълно използване на производствени мощности, допускат брак и др. Само в текстилната промишленост бракът възлиза на 1,7 милиона лева. Значителен брак е допуснат и в дърводобивната и дървообработваща промишленост, в стъklarската и порцелано-фаянсовата промишленост и др. Наред с някои обективни причини много ръководители на посочените подотрасли и предприятия се отнасят с недостатъчно внимание и отговорност към снижаването на себестойността на продукцията. Това налага в бъдеще снижаването на себестойността на продукцията да се поставя на отраслите,

подотраслите, обединенията и предприятията като държавно задание.

Промислените предприятия през 1969 г. са увеличили в сравнение с 1968 г. печалбата на 100 лева производствени фондове с 8,6 %, срещу 14,6 % за 1968 г., а балансовата им печалба нарасна с 23,5 %, срещу 27,4 % през 1968 г. Следователно и по тези показатели темповете са значително забавени. Абсолютното увеличение на печалбата е 244 млн. лева. Основно влияние за нейното реализиране обаче е оказало изменението на обема на реализираната продукция, което представлява 61,6 %, а влиянието на снижението на себестойността на продукцията е само 35,3 %.

Общият доход, реализиран от държавните и кооперативни промишлени предприятия през 1969 г. възлиза на 3213 млн. лева. От него 1626 млн. лева, или 50,6 % са фонд "Работна заплата", срещу 55,5 % за 1967 г. и 51,4 % за 1968 г. Тази тенденция е положителна, но все още повече от половината от общия доход представлява фонд "Работна заплата".

В селското стопанство неблагоприятните климатични условия през 1969 г. създадоха значителни затруднения и поставените с плана задачи за производство на селскостопанска продукция не можаха да се изпълнят. Въпреки това, в резултат на проведените допълнителни мероприятия за мобилизиране на работната сила за срочно и качествено извършване на основните полски работи, за торене на посевите, за разширяване на поливните площи и засяване на втори култури на площите, където посевите бяха повредени, по предварителни данни, е произведена обща продукция с 2 % повече от 1968 г. Общо за страната са получени задоволителни средни добиви от пшеница, царевица, слънчоглед, фасул и др. По-ниски средни добиви и по-малко от 1968 г. е производството на грозде и други някои култури.

Неблагоприятните климатични условия се отразиха и в животновъдството. Поради намаляването на производството на фураж още от 1968 г., броят на говедата през 1969 г. е намалял с 3,3 %, броят на овците - с 4,5 %, а на свинете - с 8,1 %. За сметка на това разполагаемите фуражи са насочени в по-голяма степен за изхранване на кравите и техният брой е увеличен през отчетната година с 3,1 %. Средният надой обаче на мляко от фуражна крава в ДЗС е увеличен само с 0,1 %, в ТКЗС - само с 0,5 %, а общото производство на краве мляко е увеличено в ДЗС с 1 %, а в ТКЗС - с 1,1 %.

Въпреки това, макар и малко увеличение на производството на краве мляко, общо за страната изкупеното през 1969 г. мляко е с 1,4 % по-малко от 1968 г., като ТКЗС са продали по-малко мляко с 1,4 %, а ДЗС - с около 6 % по-малко в сравнение с 1968 г. Намалението на изкупеното мляко е резултат главно на намаляването на броя на овцете - в ДЗС с 6,4 %, а в ТКЗС - с 3 %. Намалено е и изкупуването на вълна общо за страната с 3 %.

През отчетната година е постигнато голямо увеличение на броя на птиците - при ДЗС с 38,9 %, а при ТКЗС - с 51,5 %, което е резултат главно на увеличението на бройлерното производство. Броят на кокошките-носачки обаче е намален и главно в резултат на това през отчетната година общо за страната са изкупени по-малко яйца с 12,5 %. Особено трябва да се подчертае намалението на изкупуването на говеда и птици, в кланично тегло. Действително, както посочихме, през отчетната година броят на говедата е намалял с 3,3 %, а броят на птиците главно от бройлерно производство е увеличен в ДЗС с 38,9 %, а в ТКЗС - с 51,5 %. Изкупуването на говеда и птици обаче в кланично тегло е намалено общо с 5,2 %. Не бяха редки случаите, когато през годината на пазара имаше чувствителен недостиг на птиче месо. Съвсем неоправдано е при рекордно увеличение на броя на птиците от бройлерно производство снабдяването на населението в градовете с птиче месо да се затруднява. От друга страна, голямото производство и намаляването на изкупуването създава затруднения в самите трудово-кооперативни земеделски стопанства. Извършват се неоправдани разходи за продължително изхранване на птиците, което увеличава тяхната себестойност и намалява чистият доход за разпределение за фондовете на стопанствата и за заплащане труда на кооператорите.

В немалко случаи на пазара не достигаха по неоправдани причини и плодове, зеленчуци и други селскостопански произведения. Всичко това беше резултат почти изключително на слабости в организацията на изкупуването. Това налага нашите изкупвателни организации да подобрят дейността си и да не допускат при достатъчно производство, на пазара да се чувства недостиг на селскостопански произведения за консумация. Същото се отнася и за редовното снабдяване на промишлеността със суровини от селскостопански произход.

През 1969 г. транспортът за общо ползуване е превозил 3,2 % повече товари и е извършил 10,8 % повече работа в километри спрямо предшествуващата

година. Въпреки това, нарастването на тези дейности през 1969 г. е значително по-ниско от нарастването през предшестващата година, през която увеличението на тези показатели беше 7,9 %, респективно 30,9 %. Значително по-резултатна е дейността по броя на превозените пътници - с 6,2 % повече срещу 1,6 % през 1968 г., но в пътник-километри нарастването е само 1,6 %, срещу 6 % за 1968 г.

В железопътния транспорт през отчетната година общо е постигнато нарастване на производителността на труда с 5,1 %, което е резултат главно на подобряването на някои от дейностите и на намаляването на средносписъчния брой на персонала с 0,7 %.

Извършената работа, пресметната в тонкилометри, е по-голяма от тази през 1968 г. с 3,6 %, но общо физическият обем на товарите е по-малък с 111 хиляди тона или с 0,2 %. Извършената транспортна работа с електрическа и дизелова тяга през 1969 г. е 56 % срещу 49,2 % през 1968 г. Постигнато е съвсем незначително подобрене на технико-икономическите показатели: на средната денонощна производителност на локомотив в работа - с 0,2 % и на средната брутна тежина на товарен влак - с 1,1 %. Влошени са обаче, в сравнение с 1968 г.: показателите: среднаденонощна производителност на локомотив в товарно движение - с 0,1 %, средна денонощна производителност на товарен вагон от работния парк - с 4,0 % и време за оборот на товарните вагони - с 8,3 часа.

От автомобилния транспорт за общо ползуване през 1969 г. е извършена с 13,4 % повече работа в тонкилометри и са превозени с 4,3 % повече товари, а броят на превозените пътници е с 6,4 % по-голям в сравнение с 1968 г. Успоредно с нарастването на дейността по обем, чувствително е влошаването на редица качествени показатели. Използуването на товароподемността на товарните автомобили за вътрешни превози е влошено в ДСО "Автотранспред" с 2,8 %, за средна производителност в пътническо място от автобусите в експлоатация за вътрешни превози в ДСО "Пътнически автотранспорт" - с 3,7 %, а сдруженията за обществен автомобилен транспорт /СОАТ/ са влошили използването на товароподемността на автомобилите в експлоатация с 23,7 %.

С параходите на Българско речно плаване са превозени през 1969 г. 4,5 % повече товари и е извършена със 7,5 % повече работа в тонкилометри спрямо предшестващата година. В морския транспорт изпълнението на тези

показатели е значително по-добро - 11,2 %, съответно 13,5 %.

Във въздушния транспорт са превозени през 1969 г. с 22,4 % повече пътници от предшестващата година и е извършена с 44,9 % повече работа, пресметната в пътниккилометри. Въздушният транспорт по превоз на товари обаче значително е влошил изпълнението си в сравнение с 1968 г. - превозил е с 41,5 % по-малко товари и е извършил 51 % по-малко работа в тонкилометри.

Чувствително е подобрена работата на селскостопанската авиация. Прирастът на показателя "обработена земя" в хиляди декари за 1969 г. е 63,7 %, при 7,3 % за 1968 г.

През 1969 г. вътрешната търговия също извърши значително по-голяма дейност в сравнение с 1968 г. Стокооборотът на дребно достигна 5236 милиона лева, като се увеличи с 371 млн. лева, или със 7,6 %. От общия размер на стокооборота, 4166 млн. лева, или 80 % са реализирани в търговската мрежа на дребно и 1070 млн. лева, или 20 % са реализирани в общественото хранене. Обаче трябва да се отбележи, че и в областта на вътрешната търговия през отчетната година е отбелязано значително спадане на темповете. През 1967 г. беше реализирано нарастване на стокооборота с 11,6 %, през 1968 г. - 11,9 %, а през 1969 г. нарастването е със 7,6 %, или с около 4 пункта по-ниско от предшестващите две години. Това по-ниско нарастване на стокооборота през отчетната година не е резултат на недостиг на пари у населението. Напротив, както посочваме по-долу в раздела за емисионна дейност на Българската народна банка, населението в нашата страна разполага с достатъчно ежегодни парични доходи, а също и с влогове в Държавна спестовна каса. Причината за ниския растеж на стокооборота на дребно не може да се търси и в обема на стоковите фондове. В предприятията на вътрешната търговия общо взето ежегодно постъпват достатъчни по обем стоки за потребление главно от местно производство, а също и от внос, и наличните стокови запаси в търговията на едро и дребно постоянно нарастват. В края на 1967 г. тези запаси възлизаха на 1234 млн. лева, в края на 1968 г. - на 1408 млн. лева, а в края на 1969 г. те достигнаха 1615 млн. лева.

Главната причина за ниския растеж на стокооборота на дребно през отчетната година е недостатъчната структура и асортимент на търсени от населението както хранителни, така и нехранителни стоки.

Външотърговският стокообмен през 1969 г. достигна 4154 млн. лева и е нараснал с 4,5 % спрямо 1968 г. Положително влияние за това има износът, който е увеличен с 11,5 %, докато вносът е намален с 1,9 %. В абсолютна сума износът превишава вноса с 60,5 млн. лева. Относителният дял на износа спрямо общия обем на стокообмена е 50,7 % срещу 47,5 % за 1968 г. Това допринесе за подобряване на платежния баланс на страната. По темп на нарастване износът изпреварва растежа на обществения продукт с 5,2 пункта, а на националния доход - с 3,6 пункта.

По стокообмена за 1969 г. са реализирани активни салда с всички групи страни, с изключение на страните от ЕАСТ.

Социалистическите страни през отчетната година заемат 79,4 % от общия стокообмен на страната, срещу 77,6 % през 1968 г. Относителният дял на стокообмена с развитите капиталистически страни е 14,8 % срещу 16,9 % за 1968 г., а с развиващите се страни - 5,8 % срещу 6,1 % за 1968 г.

Общо взето, в структурата на износа не са настъпили съществени изменения. Все още първо място в нашия износ заемат продоволствените стоки, относителният дял на които е 31,6 %. Износът на машини и съоръжения е увеличен с 14,5 %, но все още неговият относителен дял през 1969 г. е 27,1 %, срещу 26,4 % за 1968 г. Нашето машиностроене трябва още повече да подобри качеството на своята продукция, като нашите машини и съоръжения станат по-конкурентноспособни на външния пазар, за да се оправдаят капиталните вложения в тези предприятия.

х

х х

През отчетната 1969 г. банките осъществяваха своята дейност в условията на пълно внедряване на новата система на ръководство на народното стопанство. В основата на дейността на банките стояха решенията на Деветия конгрес на Българската комунистическа партия за поврат от екстензивно към интензивно развитие на икономиката, решенията на Юлския пленум от 1968 г. и Септемврийския пленум от 1969 г., както и другите решения и указания на партията и правителството за подобряване на управлението и повишаване ефективността на икономиката.

За подобряване на организацията на банковата система и повишаване

ефективността на банковата дейност от особено голямо значение бяха решенията на Юлския пленум на партията от 1968 г. Както е известно, в изпълнение на тези решения, от 1 април 1969 г. се създаде нова организация на банковата система. Българската народна банка се преустрои в централна банка и емисионен център на държавата. Създадоха се две нови отраслови банки - Българска промишлена банка и Българска земеделска и търговска банка.

В изпълнение на постановление № 40 на Министерския съвет от 1969 г., през м. септември беше ликвидирана Морската търговска банка, като дейността ѝ се възложи на другите отраслови банки. С това, заедно с Българската външотърговска банка, от края на 1969 г. в страната действуват три отраслови банки, които са подчинени на Българската народна банка.

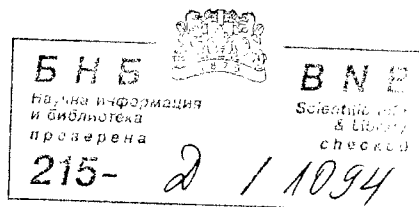
При тази нова структура на банковата система, на Българската народна банка, като централна банка и емисионен център на държавата, се възложи да провежда политиката на партията и правителството в областта на паричното обръщение и кредита със следните основни задачи: планиране и регулиране на паричното обръщение в страната, издаване на банкноти и пускане на банкноти и монети в обръщение. За осигуряване на стабилността на лева и паричното обръщение тя следи за изразходването на фонда на работната заплата и движението на цените, като при необходимост предлага на Министерския съвет съответните мерки. Във връзка с регулирането на паричното обръщение, Българската народна банка дава задължителни указания на другите кредитни институти, а също и на стопанските и други органи в страната. Банката съдейства за повишаване рентабилността на икономиката и спомага за изграждане на ефективни пропорции в народното стопанство, както и за изгодно включване на страната в международното социалистическо разделение на труда. Във връзка с това, тя осигурява висока маневреност на кредитните ресурси при използването им в отделните отрасли и предприятия в народното стопанство.

Българската народна банка преустанови дейността си по кредитирането на предприятията. Сега тя кредитира при диференцирани условия и лихвени проценти отрасловите банки, планира и регулира паричното обръщение, съхранява свободните парични средства на държавата, бюджетните

учреждения, банките и другите финансово-кредитни институти в страната. В съответствие с решенията на правителството банката определя основните положения по регулирането на паричното обръщение, кредитирането за оборотни средства и за капитални вложения, по финансирането, по разплащанията в страната и с чужбина, а също и по цялостния банков контрол чрез лева в страната. Във връзка с това тя разработва на научна основа проблемите по усъвършенствуването на кредитния механизъм като важно условие за непрекъснато повишаване на ефективността на народното стопанство.

Българската народна банка участва в съставянето на единния план за социално-икономическо развитие на страната, на сводния финансов план, валутния план и баланса на паричните доходи и разходи на населението. Във връзка с това тя съставя касовия план, а съвместно с Държавния комитет за планиране и Министерството на финансите разработва единния кредитен план за оборотни средства и за капитални вложения. Тя утвърждава кредитните планове на отрасловите банки, а заедно с Министерството на финансите внасят в Министерския съвет за утвърждаване кредитния план на Държавната спестовна каса. Българската народна банка извършва и контрол върху използването на заемите и разплащанията с чужбина, определя курса на чуждестранните валути по отношение на лева и купува, продава и съхранява злато, сребро и други валутни ценности.

Отрасловите банк и вземат участие в съставянето на комплексните програми за развитие на отделните отрасли на народното стопанство и въздействуват за повишаване ефективността на основните и оборотните средства. Те кредитират обединенията, предприятията и стопанските организации от съответните отрасли за оборотни средства и за капитални вложения и извършват финансирането на капиталните вложения. Въз основа на единния кредитен план за оборотни средства и за капитални вложения, отрасловите банки съставят свои кредитни планове, съхраняват свободните парични средства на кредитираните от тях обединения, предприятия и стопански организации и извършват разплащанията между тях. Те контролират законосъобразното набиране и разходване на средствата по фондовете на обединенията, предприятията и организациите, а също и изразходването на фонда на работната заплата.

Отрасловите банки са организирани на принципа на стопанската сметка, имат отделен баланс и осъществяват своята дейност чрез клоновете на Българската народна банка.

Новата организация на банковата система се проведе през отчетната година успешно и без затруднения както за банките, така и за народното стопанство. Банковата мрежа в страната се устрои, като банковите клонове останаха в структурата на Българската народна банка. При Българската народна банка остана емисионно-касовата дейност, счетоводната и статистическа отчетност, ревизионната дейност за цялата банкова система, касовото изпълнение на държавния бюджет и финансов отдел, който изпълнява работата по планирането и отчитането на бюджетните приходи и разходи на Българската народна банка, Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка.

От 1 април до края на 1969 г. бяха проведени най-неотложните мерприятия за правилното функциониране на така устроената единна и строго централизирана банкова система. Беше съставен единен сметкоплан за отчитане дейността на Българската народна банка, Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка, като строго се разграничават източниците, пласментите, приходите, разходите и финансовите резултати на трите банки. Българската външотърговска банка, поради специфичността на нейните задачи, продължи да отчита своята дейност по отделен сметкоплан и баланс.

Установиха се временни компетенции на ръководните банков кадри във връзка с осъществяването на съответните банков дейности както при централните управления на банките, така и при банковите клонове. Българската народна банка състави единен кредитен план за оборотни средства и за капитални вложения за 1970 г. В изпълнение на т. 4 на постановление № 8 от 4 март 1969 г. Българската народна банка разработи основните положения за съставяне на кредитния план за оборотни средства и ги предаде за изпълнение на отрасловите банки. Разработи се методика за извършване на финансова ревизия на банковите клонове.

Съвместно с Министерството на финансите беше извършено проучване и въз основа на него правителството взе решение за нов начин на разпределяне печалбата на банките, като начатая от 1971 г. 60% от чистата печалба ще се

облага с данък, а останалата част ще се разпределя за увеличаване на уставния и резервния фондове и за други мероприятия по дейността на банките. Със същото решение, начиная от 1971 г. при Българската народна банка се създава фонд за кредитиране на високоефективни капитални вложения и се уредиха лихвените взаимоотношения между банките.

През 1969 г. банките, с участието на представители на Комитета за наука и технически прогрес, Министерството на финансите, Държавния комитет за планиране и други органи образуваха комисия, която решаваше въпросите за отпускане заеми на предприятията за високоефективни капитални вложения.

Българската народна банка засили своето участие във формирането и реализирането на пропорциите в народното стопанство.

През отчетната година Българската народна банка взе активно участие в разработването на проблемите, поставени пред нашата страна, като членка на СИВ и по участието ѝ в Международната банка за икономическо сътрудничество, както и по изготвянето на становището на нашата страна относно създаването на Международна инвестиционна банка.

Банките взеха активно участие и в подготовката и разработването на правителствените документи за усъвършенствуване механизма на новата система на ръководство на народното стопанство. Успоредно с това, в централните управления на банките се създаде съответна организация и се започна работа за усъвършенствуване и на документите по основните банкови дейности - емисионно-касова, кредитна, разплащателна, контрол по разходването на фонда на работната заплата и др.

През отчетната 1969 година основните дейности на банките са изпълнени както следва:

БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА

/Емисионно-касовата дейност на банкята, поради специфичния ѝ характер, гчитаме отделно/.

КРЕДИТЕН ПЛАН ЗА ОБОРОТНИ СРЕДСТВА

При новата организация на банковата система от 1969 г. Българската на-одна банка съставя единен кредитен план за оборотни средства за страната, въз-нова на който отрасловите банки съставят и изпълняват свои кредитни планове за редитиране на предприятията за оборотни средства. Изпълнението на единния кре-итен план, съставен от Българската народна банка за отчетната година се осъще-тви както следва:

/В хиляди лева/

Наименование	Утвърден план 1969 г.	Коригиран план 31. XII. 1969 г.	Отчет 31. XII. 1969 г.	% на изпъл- нението
I. Източници				
Фондове на банките	185	185	185	100, -
Разплащателни и фондови сметки	657	657	867	132,0
Сметки с бюджета	364	364	428	117,6
Сметки на ДСК и ДЗИ	1275	1275	871	68,3
Преоценка от парична реформа 1952 г.	112	112	112	100,0
Други пасиви	2136	2136	2035	95,3
Всичко:	4729	4729	4498	95,1
II. Кредитни вложения				
Промисленост	1656	1729	1745	100,9
Селско и горско сто- панство	211	250	382	152,
Строителство	398	380	565	148,7
Транспорт и съобщения	34	20	26	130,0
Вътрешна търговия	1182	1182	1108	93,7
Материално-техническо снабдяване	344	264	341	129,2
Външна търговия	372	372	331	88,7
Кредитен резерв	200	200	-	-
Всичко:	4397	4397	4498	102,3
Временно свободни източ- ници от плана за оборотни средства за кредитиране капитални вложения	332	332	-	-
A ВСИЧКО:	4729	4729	4498	95,1

В съответствие с разпореденията на т. 4, ал. III на постановление № 8 от 1969 г. - утвърденият план по отрасли беше коригиран въз основа на постановената на Българската народна банка задача да осигурява висока маневреност при използването на кредитните ресурси и при нужда да ги пренасочва в отделните отрасли на народното стопанство, като общият размер на утвърдените по плана кредити беше запазен. Изпълнението на общия размер на кредитите в края на годината, след използването на кредитния резерв, възлезе на 4498 млн. лева, или 301 млн. лева - 7,2 % повече от утвърдения размер.

Най-голямо преизпълнение е реализирано при предприятията, кредитирани от Българската промишлена банка - 276 милиона лева, или 22,8 %. При Българската земеделска и търговска банка превишението е 36 милиона лева, или 1,4 %, а при Българската външотърговска банка планът не е изпълнен с 41 милиона лева - 11,3 %.

Предвиденият в плана кредитен резерв в размер на 200 милиона лева се използва изцяло, като беше насочен според нуждите за кредитиране на предприятията от отделните отрасли. Причините за реализираните отклонения в използването на планираните кредити по отрасли изясняваме по-долу в разделите за отчетане дейността на отделните отраслови банки. Тук обаче особено е необходимо да се отбележи, че в общия размер на кредитите са включени и просрочените заеми, които през отчетната година нараснаха значително. От 325 милиона лева, колкото бяха предвидени по плана, общо за страната те достигнаха в края на годината 504 милиона лева, или превишението е 179 милиона лева - 55 %, като относителният им дял в общия размер на заемите в края на годината е 11,5 %, срещу 11 % в края на 1968 г.

Общо за предприятията, кредитирани и контролирани от Българската промишлена банка просрочените заеми в края на годината възлизат на 336 милиона лева и представляват 22,6 % от общата сума на заемите, а само за промишлените предприятия - 30 %. При Българската външотърговска банка са просрочени заеми за 62 млн. лева, или 18,7 %, а при Българската земеделска и търговска банка - 106 млн. лева - 4 %. Тези големи размери на просрочените заеми са пряко отражение на слабостите, допускани в дейността на предприятията. Но очевидно е, че част от просрочието се дължи и на нерезалтизирани определени нормативи на оборотните средства на някои предприятия. От всичко това трябва да се извлечат задължения и за отрасловите банки да извършат задълбочени проучвания за причините, които

довеждат до просрочване на заемите, което вече става масово и постоянно явление в икономиката на страната и да предложат конкретни мероприятия за отстраняване на тези причини.

Реализираните ресурси за оборотни средства през годината възлизат на 4498 милиона лева и покриват напълно използваните кредити.

Средствата по разплащателните и фондови сметки са увеличени спрямо плана с 210 милиона лева, или с 32 %. Това е в резултат главно на растежа на обществения продукт и националния доход, както и на засиления стремеж за образуване в редица предприятия на повече вътрешностопански натрупвания под формата на фондове със специално предназначение и др.

Преизпълнението по сметките на бюджетите е резултат главно на осъществени икономии при разходване на бюджетните средства, съгласно дадените указания в тази насока - за частично компенсиране на загубите от селското стопанство, на неосъществяване на част от разходите на бюджета поради неизпълнение на плана за капиталните вложения и др.

Преизпълнението на предвижданията за ресурсите от групата "Други пасиви" е главно по междуклоновите операции на банката. Дължи се на останалия непрехвърлен в края на годината междуклонов оборот по операциите на банката: Българската външнотърговска банка.

Намалението на средствата, които банката използва за кредитиране на влоговете при Държавна спестовна каса, се явява в резултат на извършеното прехвърляне на част от средствата на Касата по кредитния план за капитални вложения. За кредитиране на капитални вложения бяха насочени част от влоговете, които имат стабилен характер, независимо от ползвания ежегоден прираст по бикновените влогове по силата на 138-о разпореждане на МС от 1965 г.

Както се вижда от разглеждания единен кредитен план за оборотни средства, в състава на източниците за кредитиране се използват кръгло 12 милиона лева средства, произлизащи от преоценката от първата парична реформа, извършена в страната през 1952 г. Тази сума първоначално възлизаше на над 200 млн. лева, но впоследствие повече от половината от тях бяха иззети от бюджета. Ние считаме, че ще бъде правилно правителството да вземе решение за прехвърляне на останалата сега сума в размер на 112 млн. лева към уставния фонд на Българска народна банка. С това ще се осигурят условия тази сума да се превърне в един действителен резерв на държавата, като се пресекат всякакви

ожности за използването ѝ за други цели.

В изпълнение на задачите, поставени пред банките със създадената нова организация на банковата система, през 1969 г. се установиха съответните кредитни взаимоотношения между Българската народна банка и отрасловите банки.

Въз основа на съставения от Българската народна банка единен кредитен за оборотни средства за цялата банкова система, отрасловите банки съставиха кредитни планове за кредитиране на предприятията от придадените им за кредитиране и контрол отрасли.

В кредитните планове на Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка бяха предвидени съответните кредити, които Българската народна банка им предоставя за покриване на недостига им от средства за кредитиране на отраслите. Тези кредити бяха определени, като се взеха под внимание ресурсите, които се образуват при всяка отраслова банка във връзка с дейността ѝ при обслужването на предприятията от съответните отрасли. Така съставени, кредитните планове на отрасловите банки се изпълниха както следва /в млн. лева/:

БЪЛГАРСКА ПРОМИШЛЕНА БАНКА

Всичко кредити		Ресурси								
Изпълнение	%	Привлечени средства			Кредит от БНБ			Всичко		
		План	Изпълнение	%	План	Изпълнение	%	План	Изпълнение	%
1489	122,8	390	631	161,8	823	858	104,4	1213	1489	122,8

БЪЛГАРСКА ЗЕМЕДЕЛСКА И ТЪРГОВСКА БАНКА

2678	101,4	267	442	165,6	2375	2236	94,1	2642	2678	101,4
------	-------	-----	-----	-------	------	------	------	------	------	-------

БЪЛГАРСКА ВЪНШНОТЪРГОВСКА БАНКА

Кредити на предприятия		Ресурси								
Изпълнение	%	Собств. фондове			Привлечени средства			План	Изпълнение	%
		План	Изпълнение	%	План	Изпълнение	%			
331	88,7									
Оставен кредит на БНБ										
593	86,3	71	71	100	999	883	85,4	1070	924	86,4
5091	103,4	728	1144	157,1	4197	3947	94,0	4925	5091	103,4

От данните се вижда, че предоставеният от Българска народна банка кредит на Българската промишлена банка възлиза на 858 млн. лева, или на 104,4 % от кредитът, предоставен на Българската земеделска и търговска банка е 2236 млн. лева, или 94,1 % спрямо плана. Същевременно средствата, които Българската народна банка ползува от Българската външотърговска банка възлизат на 593 млн. лева - 84,3 % в сравнение с плановите предвиждания. Отклонението в сравнение с плана на кредитите, които двете банки ползуваха от Българската народна банка, не е голямо. То е резултат главно на обстоятелството, че поради банковата реформа не беше възможно по време на планирането да се предвидят изпълнителните източници, които впоследствие се образуваха при тях в процеса на изпълнението на народностопанския план и на кредитния план.

В резултат на външотърговската дейност на нашата страна с чужбина бикновено при Българската външотърговска банка се създават кредитни ресурси в по-голям размер, отколкото са нейните кредитни нужди. Разликата от тези ресурси се ползува като ресурс за кредитиране по кредитния план на Българската народна банка.

Предоставените средства от Българска външотърговска банка на Българската народна банка през отчетната година са със 106 млн. лева в по-малко от планово предвидените. Намалението на този източник в основни линии е резултат на структурни промени по стокообмена с чужбина през годината. Отклонението е повлияно и от непостъпването в планирания размер на средствата по разплащателните и фондови сметки с обратното предназначение на външотърговските предприятия.

Кредитен план за капитални вложения

Изпълнението на единния план за кредитиране на капиталните вложения на страната за 1969 година се вижда от следните данни:

/В млн. лева/

ПОКАЗАТЕЛИ	План 1969 г.		Изпълнение	
	Утвърден	Коригиран	С у м а	%
	1	2	3	4
КРЕДИТИ ЗА КАПИТАЛНИ ВЛОЖЕНИЯ				
Кредити за лимитирани капитални вложения	750	688	620	90,0
Кредити за капитални вложения на ТКЗС	38	54	52	96,3
Кредити за високоефективни капитални вложения	69	56	45	80,7
Кредити по правителствени решения	11	44	22	50,0
Кредити за нелимитирани капитални вложения	4	4	2	50,0
Всичко дългосрочни кредити:	872	846	741	87,6
Б. ДРУГИ НАПРАВЛЕНИЯ				
Намаление на средствата предоставени от бюджета за кредитиране на ТКЗС	-	6	6	100,0
Дългосрочени заеми за капитални вложения	-	-	73	-
Капитализирани лихви по заемите за капитални вложения	-	23	60	260,9
Намаление на остатъците по фонд "РТУ" на предприятията	-	-	31	-
Всичко "Б":	-	29	170	586,2
Свободни средства за дългосрочно кредитиране в края на годината	-	16	-	-
ВСИЧКО НАПРАВЛЕНИЯ	872	891	911	102,2

ИЗТОЧНИЦИ

Свободни средства за дългосрочно кредитиране в начало на годината / + или -/	-	-	- 496	-
Погашения по заемите за капитални вложения	331	305	297	97,4
Свободни средства на стопански обединения, предприятия и организации	56	16	35	218,8
В т. ч. :				
Фонд "РТУ" на ТКЗС	1	1	5	500,0
Средства от ДСК за кредитиране на капиталните вложения	208	280	280	100,0
Средства от ДСК за възстановяване на отклонени средства от плана за кредитиране на оборотни средства -	-	-	527	-
Погасени заеми, ползувани за предсрочно изпълнени капитални вложения	-	90	68	75,6
Вноска от бюджета на държавата	277	200	200	100,0
ВСИЧКО ИЗТОЧНИЦИ:	872	891	911	102,7

Единният план за кредитиране на капиталните вложения за 1969 г. бе зърден с решение № 179 на Комитета за стопанска координация към Министерския съвет от 11. VI. 1969 г. в размер на 872 млн. лева.

Във връзка с промените, които се извършиха на плана за финансиране на капиталните вложения, както и на основание на други разпоредения на Министерския съвет, плановият обем на кредитите бе коригиран на 846 млн. лв., а общият размер на плана - на 891 млн. лв.

Така коригираният план е изпълнен 102,0 %. Фактическото изпълнение на воените кредити за капитални вложения обаче е 87,6 %. Различието се дължи на приетата методика, според която в направленията на средствата се отчитат и капитализираните намаления на ресурсите по кредитния план, капитализираните лихви за заемите за капитални вложения, с които се увеличава остатъкът на ползуваните кредити и от неиздължени просрочени заеми за капитални вложения.

По отраслови банки изпълнението на плана за кредитиране на капиталните вложения се характеризира със следните данни:

Българска промишлена банка - при план за годината 582 млн. лв., фактически са усвоени кредити в размер на 541 млн. лв., или 92,9 %, а само за лимитираните капитални вложения - 95 %.

Българската земеделска и търговска банка - при план за годината 261 млн. лв., фактически са усвоени кредити в размер на 201 млн. лв. или 77 %, а само за лимитираните капитални вложения /без ТКЗС/ - 76,2 %.

Кредити за лимитирани капитални вложения

При коригиран план 680 милиона лева фактически тези кредити възлязоха на 620 милиона лева - 90 %. При по-важните министерства и ведомства изпълнението е както следва:

	/В млн. лева/		
	План	Изпълнение	%
за химията и металургията	173	191	110,9
Т. Ч. Заводи за синтетични влакна	15	40	266,9
за машиностроенето	127	112	88,0
за леката промишленост	104	91	87,9
за транспорта	44	41,4	94,7
за земеделието и хранителната промишленост	102	89	86,7
за строежите и архитектурата	21	17	80,0
Държавен комитет за наука и технически прогрес	21	17	78,0

Преизпълнението на плана за кредитиране на заводите за синтетични влакна е резултат на разрешен кредит на завода за полиамидни влакна в град Видин по реда на чл. 38 от Наредбата за взаимоотношенията на банките със стопанските органи-

зации. При одобрен план за финансиране на горния обект в размер на 780,8 хил. лв. са усвоени кредити в размер на 28,9 млн. лв. или над плана с 28,2 млн. лв., което изпълнение следва да се покрие от лимита на обекта за 1970 година.

Кредити за капитални вложения на ТКЗС

За кредитиране на капиталните вложения на ТКЗС първоначално бяха предвидени кредити в размер 38 млн. лева, която сума с разпореждане № 15 на Комитета за стопанска координация от 16. I. 1969 г. бе коригирана на 37 млн. лева, а с решение № 141 от 9. V. и № 321 от 16. VIII. 1969 г. се предоставиха допълнително 18 млн. лв. за прехвърляне на млади животни в основни стада, което в изпълнение на горните разпореждания, планът за кредитиране на ТКЗС коригиран на 55 млн. лв., а усвояването на кредитите възлиза на 52 млн. лв. или 95,2 %.

Кредити за високоефективни капитални вложения

Първоначално в кредитния план бяха предвидени кредити в размер на 89 млн. лв. Комитетът за стопанска координация с протокол № 35 от 4. VI. 1969 г. предостави допълнително 20 млн. лв. или всичко 89 милиона лева. Впоследствие тази сума беше отново променена, като се намали на 56 млн. лева. Освободените средства в размер на 33 млн. лева се предоставиха за довършване на незавършени проекти, строителството на които е започнало през 1968 г. по правителствени решения. Фактически усвоиха се кредити за високоефективни капитални вложения в размер на 46 млн. лева, или 82 %, като при Българската промишлена банка изпълнението е 99,8 %, а при Българската земеделска и търговска банка - 65 %.

Кредити за капитални вложения по правителствени решения

Първоначално в кредитния план бяха предвидени средства за тези кредити в размер на 11 млн. лева. Впоследствие планът бе коригиран на 44 млн. лв., което увеличението се извърши за сметка на средствата, предвидени по плана за кредитиране на високоефективни капитални вложения, както посочихме по-горе. Общите кредити възлизат на 22 млн. лева или 50 %. При Българската промишлена банка изпълнението е 52,7 %, а при Българската земеделска и търговска банка - 6 %.

По заемите за капитални вложения е допуснато просрочие към 31. XII. 1969 г. общо в размер на 73 млн. лева. При Българската промишлена банка това просрочие възлиза на 66 млн. лева, или 12,2 % от общо отпуснатите кредити за капитални вложения, а при Българската земеделска и търговска банка - 7 млн. лв., или 2,7 %. Допуснатото просрочие и при двете отраслови банки е резултат главно от прилагане на ускорената форма на плащане на машини, съоръжения и други.

Изпълнението на плана за източниците за кредитиране на капиталните вложения за 1969 г. е следното:

Погашения по заемите за капитални вложения - при предвидени първоначално погасителни вноски по разсрочени и подлежащи на разсрочване заеми за капитални вложения в размер на 331 млн. лв., които впоследствие бяха коригирани на 5 млн. лв., фактически постъпиха 297 млн. лв., или 97,4 % спрямо коригирания план за годината. Изпълнението по отраслови банки е както следва:

Българска промишлена банка - при план 187 млн. лв., фактически са постъпили 178 млн. лв., или 95,2 %:

Българска земеделска и търговска банка - при план 118 млн. лв., фактически са постъпили 119 млн. лв., или 101,1 % в това число: ТКЗС - при план 50 млн. лв., фактически са постъпили 53 млн. лв., или 106,3 %.

Свободни средства на стопански обединения, предприятия и организации - и първоначален план 56 млн. лв., впоследствие коригиран на 16 млн. лв. на основание на извършени корекции по плана за кредитиране на капиталните вложения, фактически са постъпили средства в размер на 35 млн. лв., или 218,8 % спрямо коригирания план за годината. Изпълнението по отделните показатели е както следва:

- свободни средства по фонд "Разширяване и техническо усъвършенстване" на стопански обединения. Първоначално бяха планирани свободни средства в размер на 20 млн. лв., които впоследствие при корекциите бяха снети от плана.

- свободни средства по фонд "РТУ" на ТКЗС - при план за годината 1 млн. лв., фактически са постъпили 5 млн. лв.

- дългосрочни депозити - при план 10 млн. лева, фактически са постъпили 11 млн. лв., или 110 %, от които: депозирани суми от Държавния застрахователен институт и а. д. "Булстрад" - 9 млн. лв. и депозирани при Българската промишлена банка - при план 2 млн. лв. внесени 2,2 млн. лв. или 110 %:

- средства от самооблагането на населението - при план 5 млн. лева, фактически е реализиран прираст на средствата в размер на 11 млн. лв. или 220 %;

- разплащателни сметки за обекти, изпълнявани по стопански начин - при план 7 млн. лева, фактически е планиран прираст на остатъците по тези сметки, а фактически е реализиран прираст в размер на 7 млн. лева.

В кредитния план първоначално бяха предвидени средства от прираста влоговете при Държавната спестовна каса за кредитиране на капитални вложения

съгласно разпореждане № 138 на Министерския съвет от 5. VII. 1965 г. в размер на 208 млн. лева. Впоследствие планът бе коригиран на 280 млн. лева.

Средства от бюджета на държавата. За подсилване кредитните ресурси на банката при утвърден план 276 млн. лв., впоследствие тези средства бяха намалени на 200 млн. лв. във връзка с извършените промени по плана за финансиране на лимитираните капитални вложения.

ФИНАНСИРАНЕ НА КАПИТАЛНИТЕ ВЛОЖЕНИЯ

Планът за финансиране на лимитираните капитални вложения за 1969 г. бе утвърден в първоначален размер 1846 млн. лева. През годината по силата на правителствени решения и корекции планът беше увеличен със 71 млн. лева, като в края на годината нарасна на 1917 млн. лева. Така коригираният план бе изпълнен към XII. 1969 г. както следва:

Източници за финансиране	/В млн. лева/		
	Коригиран план за финансиране	Изразходвани средства през 1969 г.	%
губернаторски бюджет	468	402	86, -
бюджети на народните съвети	139	103	74, -
собствени средства:			
Централизиран фонд "РТУ"	504	420	83,4
Амортизационни отчисления	27	24	88,1
Други собствени средства	60	41	68, -
банков кредит	686	620	90, -
спогодбини по кредитни спогодбини	33	-	-
Освободено по плана за финансиране	1917	1610	84, -
изпълнени с временен банков кредит инвеститора предсрочно изпълнени капитални вложения за сметка на лимита за 1970 година	-	44	-
изпълнени от просрочен заем капитални вложения, невключени в плана за 1969 година	-	39	-
А ВСИЧКО:	1917	1693	88,3

През 1969 г. трябваше да се изразходват 1917 млн. лева, а фактически се изразходваха 1693 млн. лева, или 88,3 % от предвидените, в това число 83 млн. лева от определените източници по плана за финансиране, от които 44 млн. лева от лимитираните кредити за преизпълнение за сметка на лимита за 1970 г. и 39 млн. лева от

осрочени заеми за капитални вложения, невключени в плана за 1969 г.

Неизпълнението на плана за финансирането на нелимитираните капитални вложения се дължи предимно на неизпълнението на плана за въвеждане в действие основните фондове и мощности. Поради незавършването до 31. XII. 1969 г. на лица пускови обекти, не се извърши и разплащането между инвеститорите и изпълнителите, от където идва неусвояването на средствата, предвидени по плана за финансиране на капиталните вложения.

Източниците за осъществяване на лимитираните капитални вложения през 1969 г. бяха: банков кредит - 38,5 %, бюджетни средства - 31,3 % и собствени средства на инвеститорите - 30,2 %.

Увеличаването на участието на банковия кредит и собствените средства на инвеститорите при финансирането на капиталните вложения, за сметка на намаляване участието на бюджета, се вижда от следните данни:

/В процент/

	1966	1967	1968	1969
Банков кредит	10,6	20,3	29,8	38,5
Собствени средства	23,8	24,2	28,5	30,2
Бюджетни средства	65,6	55,5	41,7	31,3

Бюджетните средства за финансиране на лимитираните капиталните вложения се предвидиха и изразходваха главно за финансиране на крупни обекти на рудната, черната и цветна металургия, строителната промишленост, геоложките проучвания и други.

Изразходваните средства по плана за финансиране на лимитираните капитални вложения през 1969 г. са насочени в отраслите на народното стопанство, както следва:

Промисленост	1003	млн. лева
Строителство	41	" "
Селско стопанство	98	" "
Горско стопанство	8	" "
Транспорт	104	" "
Съобщения	58	" "
Търговия	47	" "
Снабдяване	10	" "
Други отрасли	241	" "
Всичко:	1610	млн. лева

През отчетната година общо в банковата система работиха 567 инженерно-технически кадри, от които 22 в централните управления на банките и 545 в банките клонове. На тези кадри беше възложена значителна по обем работа в областта на банковата дейност по кредитирането и финансирането на капиталните вложения в страната. Те разглеждаха и спомагаха за правилното решаване на редица принципни въпроси относно проучването, проектирането и разплащането на строителството, възникнали между инвеститори, изпълнители и банковите клонове.

Банковите инженерно-технически контролни органи са прегледали през годината 92 703 проекто-сметни документи на стойност 2521 милиона лева за лимитирано и нелимитирано строителство и 20 657 други документи на стойност 195 млн. лева, или общо 113 360 документи на стойност 2715 млн. лева.

В резултат на тези проверки е реализирано снижение на сметните стойности за лимитирано и нелимитирано строителство в размер на 37 млн. лева и за ремонти - 4 млн. лева, или общо снижение 41 млн. лева - 1,6 % спрямо стойността на проверените проекто-сметни документи. Допуснатите в ПСД грешки бяха главно от некоректно определени количества за строително-монтажните работи, погрешно ценоопределяване, аритметични грешки и др. Трябва да се отбележи, че част от проекто-сметните документи бяха представяни в банките със занижена стойност общо за 12 млн. лева за лимитирани и нелимитирани обекти и за ремонти на основните средства с цел привидно да се покаже по-голям икономически ефект. Банковите технически контролни органи изискваха такива проекто-сметни документи да се коригират, като се посочат реалните сметни стойности, което е необходимо за реално определяне на банковия кредит и за реално определяне на икономическия ефект от кредитираните обекти.

През годината в клоновете на банките са проверени 239 336 броя разплащателни документи за над 1 млрд. лева за лимитирано и нелимитирано строителство и 89 броя документи за 208 млн. лева за основни ремонти. От тези проверки инженерно-техническите контролни органи са реализирали снижение за 20 млн. лева - 0,8 % от стойността на проверените разплащателни документи.

Общо през 1969 г. само от предварителния контрол, проведен от банковите технически контролни органи в областта на строителството е реализирана икономия в народното стопанство в размер на 61 милиона лева.

РАЗВИТИЕ НА БЕЗКАСОВИТЕ ПЛАЩАНИЯ

През отчетната 1969 г. извършените чрез Българската народна, Българската промишлена, Българската земеделска и търговска и Българската външотърговска банка безкасови плащания между предприятията, организациите и учрежденията общо по отделни форми на плащане се вижда от следната таблица:

ФОРМИ НА ПЛАЩАНЕ	1968 година			1969 година		
	Платежни документи хил. броя	Обороти млн. лева	%	Платежни документи хил. броя	Обороти млн. лева	%
Б	1	2	3	4	5	6
Акцептна - общо:	13 071	28 204	80,1	13 640	31 364	81,0
обикновена акцептна	835	649	1,8	872	983	2,5
ускорена акцептна	12 236	27 555	78,3	12 768	30 381	78,5
Акредитиви	17	53	0,1	14	41	0,1
Особени сметки	109	74	0,2	96	68	0,2
Вирментна /пл. нареждания/	4319	6 167	17,6	4 453	6 443	16,6
Разплащателни чекове: акцептирани, от лимитирани и нелимитирани чекови книжки	204	276	0,8	170	309	0,8
Периодични разплащания по салдо	140	411	1,2	138	466	1,3
	17860	35 185	100,0	18 511	38 691	100,0

Безкасовите плащания в народното стопанство са увеличени с 3506 млн. лева, или с 10,0 % в сравнение с 1968 г. Увеличен е и броят на платежните документи с 1 хиляди, или с 3,6 %.

Най-голямо относително тегло в общия безкасов платежен оборот на страната има ускорената акцептна форма на плащане. Чрез тази форма на плащане са извършени 78,5 % от всичко извършените безкасови плащания през 1969 г. В сравнение с 1968 г. относителното ѝ тегло показва незначително увеличение - с 0,2 %.

През отчетната година, поради липса на средства или на условия за плащане сметките на платците, с просрочен заем са изплатени 1448 млн. лева, или 4,8 % от всичко извършени плащания по ускорената акцептна форма на плащане, възлизащи на 381 милиона лева.

Изплащането на платежни документи направо чрез просрочени заеми в размер близо 1 милиард и 500 милиона лева по ускорената форма на плащане поражда необходимостта от преценка на ефективността от прилагането на тази форма.

Важен показател за състоянието на платежната и договорната дисциплина жду предприятията и организациите са представените от предприятията и организациите-платци и приети от банката откази от акцепт за допуснати от доставчиците /изпълнителите/ нарушения на договорите и нормативните документи. Разделението на приетите откази от акцепт по мотиви и тяхното относително тегло отношение на общо приетите откази от акцепт през 1969 г. е както следва:

Мотиви на отказите от акцепт	Относителен дял на отказите от акцепт:	
	1968 г.	1969 г.
Недоговорирани /непоръчани/ доставки, работи и услуги или такива, надвишаващи договорираните количества	40,2	43,2
Некачественост, нестандартност, некомплектност на доставката или нарушение на асортимента	28,9	31,5
Други нарушения на договора, поръчката или закона, платени вече стоки и услуги, нарушение на цените, аритметически грешки и пр.	30,9	25,3
	100,0	100,0

Най-голям относителен дял имат отказите от акцепт по първата група мотиви - недоговорирани /непоръчани/ доставки, работи и услуги и надвишаващите договорирани количества - 43,2 % от общо приетите от банката последващи откази от акцепт през 1969 г. На второ място са отказите от акцепт по втората група мотиви - некачественост, нестандартност, некомплектност на доставката или нарушение на асортимента. Относителното тегло на тези две групи откази от акцепт през 1969 г. по отношение на 1968 г. е с увеличение съответно с 3,0 и с 2,6 пункта в сравнение с тези, приети през 1968 г., или налице е известно влошаване на договорната дисциплина през отчетната година. В същото време чувствителното намаление на относителното тегло на приетите откази от акцепт по третата група мотиви през отчетната година - с 5,6 % показва, че доставчиците са допуснали по-малко нарушения на установените цени, аритметическите грешки и др. нарушения на договорите, в сравнение с предшестващата година.

СЧЕТОВОДНО-ОТЧЕТНА РАБОТА НА БАНКИТЕ

През отчетната година Българската народна банка продължи успешно да изпълнява възложените ѝ задачи като център за обществено счетоводство, отчетност и контрол в народното стопанство. Изискванията за изпълнението на тези задачи особено много се повишиха със създадената през годината нова организация на банковата система.

Счетоводно-отчетната работа на банките през 1969 г. нарасна чувствително и продължи да се осъществява при значителни затруднения и прекомерен напрежение в работата на банковите счетоводни работници. Броят на банковите счетоводни операции от 47 622 000 през 1968 г. се увеличи на 51 211 000 през 1969 г. или с 3 589 000 - 7,5 %. За същия период броят на счетоводителите е увеличен от 2714 на 2761, или само с 47 души - 1,7 %, а броят на операциите на 1 счетоводен работник нарасна от 17 553 на 18 548, или с 995 - 5,7 %.

Новата организация на банковата система постави допълнителни задачи пред банковите счетоводни колективи. В съответствие с разпорежданията на т. 11 на постановление № 8 на МС от 4 март 1969 г. беше изработен единен сметкоплан и се организира единно счетоводство за отчитане дейността на Българската народна банка, Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка при строго разграничаване на източниците, пласментите, приходите, разходите и финансовите резултати на отделните банки. За всяка от трите банки се съставят отделни месечни и годишни баланси и сметки за печалбите и загубите. Реорганизацията на банковото счетоводство на основата на новия единен сметкоплан беше извършена успешно без затруднения за народното стопанство.

Непрекъснато нарастващият обем на счетоводно-отчетната работа постави още по-осезателно пред банките въпросът за увеличаване производителността на труда на банковите счетоводни работници. В тази насока през 1969 г. продължи провеждането на нова организация на счетоводно-отчетната работа, основаваща се на по-тясна специализация на труда, която обхваща 21 банкови клона, снабдени със счетоводни машини. През 1970 г. работата по разширяване приложението на новата счетоводна организация ще продължи.

През 1969 г. се състави Методика за комплексно изследване и критичен анализ на организацията на труда и управлението при банките, която се експериментира при банковите клонове в гр. Стара Загора и гр. Казанлък. Резултатите от експериментирането се анализираха и се състави план за провеждане на мероприятия

СЧЕТОВОДНО-ОТЧЕТНА РАБОТА НА БАНКИТЕ

През отчетната година Българската народна банка продължи успешно да изпълнява възложените ѝ задачи като център за обществено счетоводство, отчетност и контрол в народното стопанство. Изискванията за изпълнението на тези задачи особено много се повишиха със създадената през годината нова организация на банковата система.

Счетоводно-отчетната работа на банките през 1969 г. нарасна чувствително и продължи да се осъществява при значителни затруднения и прекомерно напрежение в работата на банковите счетоводни работници. Броят на банковите счетоводни операции от 47 622 000 през 1968 г. се увеличи на 51 211 000 през 1969 г. или с 3 589 000 - 7,5 %. За същия период броят на счетоводителите е увеличен от 2714 на 2761, или само с 47 души - 1,7 %, а броят на операциите на 1 счетоводен работник нарасна от 17 553 на 18 548, или с 995 - 5,7 %.

Новата организация на банковата система постави допълнителни задачи пред банковите счетоводни колективи. В съответствие с разпореденията на т. 11 на постановление № 8 на МС от 4 март 1969 г. беше изработен единен сметкоплан и се организира единно счетоводство за отчитане дейността на Българската народна банка, Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка при строго разграничаване на източниците, пласментите, приходите, разходите и финансовите резултати на отделните банки. За всяка от трите банки се съставят отделни месечни и годишни баланси и сметки за печалбите и загубите. Реорганизацията на банковото счетоводство на основата на новия единен сметкоплан беше извършена успешно без затруднения за народното стопанство.

Непрекъснато нарастващият обем на счетоводно-отчетната работа поставя още по-осезателно пред банките въпросът за увеличаване производителността на труда на банковите счетоводни работници. В тази насока през 1969 г. продължи въвеждането на нова организация на счетоводно-отчетната работа, основаваща се на по-тясна специализация на труда, която обхваща 21 банковите клона, снабдени със счетоводни машини. През 1970 г. работата по разширяване приложението на новата счетоводна организация ще продължи.

През 1969 г. се състави Методика за комплексно изследване и критичен анализ на организацията на труда и управлението при банките, която се експериментира при банковите клонове в гр. Стара Загора и гр. Казанлък. Резултатите от експериментирането се анализираха и се състави план за провеждане на мероприятия

за подобряване организацията на труда и управлението при тези клонове, който предстои да се приложи. През 1970 г. ще се извърши комплексно изследване и критичен анализ и в други банкови клонове, след което ще се състави модел за организация на труда и управлението при всички банкови клонове.

Независимо от мерките, които се вземат за подобряване организацията и за повишаване производителността на труда, банковите счетоводители са претоварени и това в редица случаи дава сериозно отражение върху качеството на работата. Отражение в тази насока дава и слабата съоръженост на Българската народна банка с малка и средна канцеларска техника. Банката разполага с пишущи, събирачни и изчислителни машини от най-различни модели, по-голямата част от които са доставени преди много години и са физически и морално износени. Още по-лошо е положението със средната техника - със счетоводни машини разполагат само 22 от всичко 137 банкови клонове.

За да се осигури по-нататъшно повишаване на производителността на труда и подобряване качеството на работата в банките, е необходимо да се вземат решителни мерки да бъдат доставени около 1200 събирачни, 200 изчислителни и 250 счетоводни машини. В това отношение разпореждане № 255 от 15 април 1968 г. на МС не беше изпълнено, поради валутни затруднения. Наложително е а банката да се разреши през 1970 г. конвертируема валута за доставка на машини от някоя капиталистическа страна, тъй като възможностите за внос от социалистическите страни са ограничени.

ЕЛЕКТРОННА ОБРАБОТКА НА ИНФОРМАЦИЯТА

Създаденият през 1968 г. при Българската народна банка Електронно-изчислителен център продължи да се развива успешно, като през отчетната 1969 г. разшири обхвата, предаването и автоматизираната обработка на икономическата информация на финансово-кредитните институти в страната при максимално натоварване на наличната ЕИМ. Внедриха се съществени организационни и програмни подобрения по проблемите, които се решават с помощта на ЕИМ с цел за по-ефективното им обработване. Продължи се проучването и проектирането на задачи, свързани с доставката на основната ЕИМ. Във връзка това бяха проведени редица конкретни мероприятия.

От началото на 1969 г. бе внедрен първият етап от проекта на Българската външнотърговска банка, отнасящ се до левовите разплащания на същата. През месец май се внедри вторият етап, свързан с валутните разплащания, а от м.

септември се обхваща и цялата поданалитична отчетност, свързана с акредитиви. Същевременно бе разработен проектът и програмите за последния етап от дейността на Българската външнотърговска банка, отнасящ се до отчитането на валутния план и валутната статистика. Понастоящем почти цялата отчетно-изчислителна и статистическа работа на БВБ е обхваната от ЕИЦ и се извършва автоматизирано.

През първото тримесечие на 1969 г. бе завършен и започна да се внедрява проектът за автоматизирано изчисляване и изготвяне ведомостите за заплатите на служителите от финансово-кредитните институти в гр. София. До края на годината бяха обхванати всички централни управления на институтите и някои техни поделения с общ брой на служителите около 2000 души. Беше разработен и недрен проект за автоматизирано разработване на валутния план на Министерството на финансите за нестоковите плащания за 1970 г. Също така беше разработен проект и се извършиха разработки на ДЗИ за рисковата статистика на КЗС в страната.

Започна се разработването на проект на БНБ и Министерството на финансите във връзка с автоматизираното отчитане на кредитния план за капитални положения, проект за автоматизирано наблюдение динамиката на приходите и разходите по плана на държавния бюджет и проект за автоматизирана обработка на данните, свързани с жилищните заеми на ДСК в гр. София. Тези проекти бяха различна степен на готовност към края на годината и през 1970 г. ще бъдат недрени изцяло.

През годината се направиха основни подобрения в програмите по междуимановите операции на БНБ и ДСК. Това позволи необходимото машинно време от около 250 часа месечно в началото на годината, към края на годината да се намали до около 100 часа.

Продължи се работата за повишаване квалификацията на служителите по изучаване предложенията на различните фирми, свързани с доставката на основната ЕИМ за нуждите на ЕИЦ. Извършено бе също така доокомплектоване с допълнителни устройства и съоръжения на наличната ЕИМ с цел да се постигне нейната максимална производителност. Към края на годината се доставиха две магнитно-дисквени устройства и една конзолна /управляваща пултова/ машина, които бяха инсталирани.

По отношение на експлоатационната дейност се постигнаха чувствителни резултати, които нареждат ЕИЦ на едно от първите места в страната. При режимен работен ден на ЕИЦ за 14 часа 4150 ч. годишно, постигнат е 4831 часа, или среднодневно 5 часа. Постигнатият коефициент на използване на машините /КИМ/ при режимен

фонд 15,5 часа е 70 %, а при режимен фонд 14 часа - 83 %. За същия период е извършена перфорация и контрол на около 5 700 000 перфокарти, равняващи се на около 630 милиона удара. Средната производителност на операторите, работещи на перфорация, е изпълнена на около 105 %, а на операторите, работещи на контрол, на около 120 %. Отделът по алгоритмизация и програмиране разработи над 0 различни програми по отделните проблеми. От общото машинно време, на проблемите решавани за БНБ се пада за годината 35 %, за БВБ - 39 %, на ДСК - 0 %, на ДЗИ и Министерството на финансите по-малко от 0,5 %, за заплатите - около 3 % и за тестване на програми и обучение - 13 %.

В работата на ЕИЦ за сега най-голяма трудност представлява липсата на най-елементарни условия за работа на отделите по организация и проектиране по алгоритмизация и програмиране. Тези отдели са пръснати в неподходящи, ехигиенични тавански помещения, с лошо осветление и отопление и други неподходящи условия. Това води до много и чести заболявания на служителите до голямо текучество особено на операторите. Само за отдел "Експлоатация" през 1969 г. са регистрирани 2309 човекодни отсъствия, от които 41 % са за едовен отпуск, 38 % по болест и други около 21 %.

За по-нататъшно подобряване и разширяване на работата за автоматична обработка на икономическата информация на цялата финансово-кредитна система, е необходимо е да се разреши в най-скоро време въпросът за строеж на специална града за Електронно-изчислителния център.

ПО ДЕЙНОСТТА НА БАНКОВИТЕ РЕВИЗИОННИ ОРГАНИ

Както отбелязахме по-горе, при създадената през 1969 г. нова организация на банковата система, банковите ревизионни органи останаха при Българската народна банка. На тях е възложена задачата за ревизиране дейността на всички банки в страната. Това се явява твърде полезно за цялата банкова система. Особено благоприятно то се оказва за ръководната и контролна дейност на Българската народна банка като централна банка и емисионен център на държавата.

През отчетната година ревизионните органи на банката извършиха ревизионни ревизии на всички клонове в банковата система. Ревизия беше извършена на дейността на Българската външнотърговска банка. Специални ревизии по безопасението на банковите заеми бяха извършени и на клоновете на Българската външнотърговска банка в Бездрут - Литкобанк и Известиянбанк.

При ревизиите в банковите клонове е констатирано, че общо взето отчетността в поделенията на банковата система е поддържана в добър ред, сметките на предприятията, организациите и учрежденията в банката са завеждани редовно и своевременно са отправявани постъпващите в банковите клонове кредитни и разчетни документи. При проверките на касовите наличности и ценностите не са констатирани липси и касовото обслужване на народното стопанство е протичало нормално при спазване на установените за това изисквания. Допуснатите в отделни случаи различия на дребни суми в банковите каси, поради грешки и претоварване на касови служители, са отстранявани своевременно. Констатирано е също, че в банковите клонове и другите банковни поделения е съблюдавана бюджетната, щатната и финансова дисциплина.

При ревизиране дейността на банковите клонове ревизионните органи на банката извършват системни проверки и във връзка със спазването на установения ред по кредитирането за оборотни средства и капитални вложения, по финансирането и контрола по капиталните вложения, по разплащанията, по провеждането на банковия контрол по фондовете на предприятията и по разходването на фонда на работната заплата.

Ревизионните материали показват, че общо взето в банковите клонове се спазва регламентацията по кредитирането и финансирането и е постигнато задълбочаване на икономическата работа и на мерките за въздействие. За редица предприятия банковите органи са въздействували активно чрез кредита, лихвата и икономическия анализ за ускоряване обръщаемостта на оборотните средства и за укрепване на финансовото им състояние. В много строителни обекти е въздействувало за снижение сметната стойност на обектите чрез своевременно разкриване и отстраняване на незаконосъобразни завишения на проектосметните документации на кредитираните и финансирани строителни обекти. Констатирано е също, че общо взето банковите клонове упражняват редовно контрола за правилното образуване и разпределение на дохода на предприятията и за своевременно отчисляване и внасяне на сумите по отделните фондове, както и разходването на фонда на работната заплата.

Паралелно с постигнатото подобряване в работата на банковите клонове, констатирани са и някои слабости по кредитирането, финансирането и банковия контрол, които в конкретните случаи са водили до намаляване силата на банковото въздействие във връзка с ефективността на кредита.

По кредитирането за оборотни средства са констатирани случаи на предоставяне на заемни средства над полагаемия се размер, общо за около 14 000 000 лева. В други случаи заеми за около 13 000 000 лева са разрешени при неспазване на някои от предвидените за кредитиране условия. Констатирани са и редица случаи на липса на реално стоково покритие на заемите и на недостатъчно целево обезпечение на обща сума около 15 000 000 лева.

Във връзка с прилагането на лихвената тарифа и въздействието чрез лихвения процент са констатирани случаи на неправилно прилагане на лихвените проценти, при които не са събрани в полза на банката лихви за около 1 000 000 лева, а в други случаи неправилно е събирана от предприятия завишена лихва за около 300 000 лева.

При проверките за целевото ползуване на средствата за финансиране на капиталните вложения са установени неотчетени и невнесени от предприятията в епубликанския бюджет суми от неизползувани средства по строителство на обекти, изпълнявани по стопански начин, от невнесени суми по бюджета по Закона за опазване на работната земя, както и от невнесени лихви и глоби общо за около 2 320 000 лева, от които още през време на ревизиите са възстановени на епубликанския бюджет 1 570 000 лева. При проверките на ревизиите във връзка с правилното определяне на сметната стойност на строителни обекти са констатирани в някои случаи незаконосъобразни завишения по проектосметните документации и неправилни плащания на извършено строителство, общо за около 1 000 000 лева, които са водили до неоправдано оскъпяване на строителството.

По констатираните от ревизиите нередовности, слабости, грешки и пропуски в дейността на банковите клонове по кредитирането, финансирането и банковото въздействие са взети мерки за тяхното изправяне от директорите на клоновете още през време на ревизиите, а за други са набелязвани мероприятия за отстраняване на допусканите слабости. Необходимите мерки са вземани и от ревизионната дирекция със своевременно придвижване на реализацията на ревизионните материали, а допуснатите сериозни нередовности и слабости в изпълнение на банковите задачи са налагани и дисциплинарни наказания.

За характерните нередовности и слабости, които имат по-масов характер, ревизионната дирекция са правени анализи и обобщения във връзка с които са представяни доклади пред ръководните органи на банката с предложения за възникналата необходимост от вземане на мерки от общ характер. Във връзка с това са набелязвани мероприятия за намаляване на просрочените заеми и за свърх-

нормативните запаси в промишлеността, във връзка с организацията на отчетността на Българската външотърговска банка, обезпечението на заемите в поделенията на същата банка в Бейрут, във връзка с ефективността на ангажираните кредити и капитални вложения и др.

Във връзка с нарасналите изисквания към банковата система за засилване на въздействието чрез кредита и лихвата се вземат мерки за по-нататъшно повишаване нивото на икономическата работа и за задълбочаване на проверките във връзка с ефективността на кредита, за правилно изпълнение на кредитните и асовите планове при банковите клонове. За целта понастоящем се усъвършенствува и методологията за специфичните за банковата дейност ревизионни проверки, за повишаване квалификацията и укрепване кадрите на ревизионния апарат на банката и се пристъпва към извършването на специални тематични ревизии по наредени въпроси във връзка с ефективността на кредита.

СЪСТОЯНИЕ НА КАДРИТЕ В БАНКОВАТА СИСТЕМА

Общият брой на служителите в банките от 7862 души на 1 януари 1969 г. увеличен на 8026 към 31. XII, 1969 г. или със 164 души, което представлява 2 % го-значително увеличение на служителите има в банковите клонове - 105 души и българската външотърговска банка - 35 души.

От общия брой на банковите служители, 4633 души или 57,6 % са жени, това число в счетоводния състав 88,5 %, в касовите служби 64,6 %, в техническите кадри 29,1 %, в икономическите кадри 25,5 % и в ръководните кадри 7,3 %.

По партийна принадлежност служителите в банковата система се разпределят: 1433 са членове на БКП, 208 са членове на БЗНС и 1117 са членове на КМС.

С висше образование са 21,1 %, от общия брой на служителите, със средно специално образование - 40,9 %, със средно гимназиално образование - 4,6 % и с основно образование - 13,4 %. От икономическите кадри с висше образование са 45,7 %, от техническите кадри - само 8,5 %, а от счетоводните кадри - само 6,9 %.

Възрастовият състав на служителите от банковата система е следният: до 30 години 20,7 %, до 40 години - 30,2 %, до 50 години - 31,1 %. Жените до 35 години са 3,3 %, а мъжете до 60 години - 12,5 %. В системата на банката има служители жени над 55-годишна възраст 50 души, а мъже над 60-годишна възраст - 126 души.

По трудов стаж служителите в банковата система се разпределят:
до 3 год. 777 души, или 9,8 %, до 10 години 1665 души, или 20,8 %, до 20 години
2757 души, или 34,4 % и над 20 години 2827 души, или 35 %.

За повишаване икономическата квалификация на служителите по основните
банкови дейности, запознаването им с документите, свързани с новата система на
ръководство на народното стопанство и новата организация на банковата система,
през отчетната година централните управления на банките провеждаха инструктивни
съобщения с директорите, началниците на отдели, главните счетоводители и други
служители при банковите клонове. Като форма за повишаване квалификацията на
служителите се прилагаше обмяната на положителния опит между служителите от
банковата система както в службите по клонове, така и между отделни банкови
клонове.

През 1969 г. се проведеха четири курса в национален мащаб от по 15 дни
за повишаване квалификацията на началниците на отдели, инспекторите-инструктори
и инспекторите по кредита от промишлеността, строителството и търговията при
банковите клонове. Курсовете се проведеха по специално изработени тематични
планове и програми. Като форми на квалификация се използваха и семинарни
съобщения и местни курсове както при централните управления на банките, така и
при банковите клонове, както и самообразованието и няколко теоретични конферен-
ции. При централните управления на банките функционира и партиен университет.

Многообразието и сложността на банковата работа изисква тя да се из-
вършва от висококвалифицирани кадри. През последните няколко години обаче в
банковата система постъпват малко служители с висше образование, тъй като
платите са ниски, а за овладяване на банковата работа се изискват много повече
знания и усилия, отколкото в предприятията, а освен това там и трудът се заплаща
по-добре. Това дава отражение и при подбора на кадрите в банките. Главно по
тези причини привличането на кадри в банковата система е трудно, независимо
от това, че за такива кадри е необходимо дълго време да работят в банката, за да
добият необходимата квалификация. Изобщо кадровият въпрос в банковата сис-
тема вече е възлов въпрос, който трябва да се реши неотложно, за да не се по-
валя банковата работа на изпитание.

ПРИХОДИ И РАЗХОДИ НА БАНКИТЕ

Приходите и разходите по дейността на банките за 1969 г. в сравнение с
1968 г. са реализирани както следва:

/В хиляди лева/

Приходи и разходи	1968 г.	1969 г.	УВЕЛИЧЕНИЕ през 1969 год.	%
2	3	4	5	6
А. ПРИХОДИ				
Лихви по заеми за оборотни средства, съучастия, ценни книжа и по сметки в чуждестранна валута	172 965	206 905	+ 33 940	19,62
Лихви по заеми за капитални вложения	61 749	80 360	+ 18 611	30,14
Лихви по заеми на Морска търговска банка	-	692	+ 692	-
Лихви по заеми на Българска промишлена банка	-	54 786	+ 54 786	-
Лихви по заеми на Българска земеделска и търговска банка	-	47 166	+ 47 166	-
Приходи от комисионни операции	24 977	26 212	+ 1 235	4,94
Курсова разлика и други от девизни операции	375	5 307	+ 4 932	1315,20
Други приходи	976	1 433	+ 457	46,82
Всичко:	261042	422 861	+ 161819	61,99
Б. РАЗХОДИ				
Административно-управителни разходи	17 029	17 530	+ 501	2,94
Лихви по разплащателни, фондови и други сметки	59 214	77 798	+ 18 584	19,52
Лихви по заеми от БНБ на:				
- Бълг. промишлена банка	-	54 786	+ 54 786	-
- Бълг. земеделска и търговска банка	-	47 166	+ 47 166	-
Курсови разлики	369	13 707	+ 13 338	3614,63
Други разходи	769	2 244	+ 1 475	191,81
Всичко:	77 381	213 231	+ 135 850	175,56
Чиста печалба:	183 661	209 630	+ 25 969	14,14
Всичко:	261 042	422 861	+ 161 819	61,99

От общата сума на приходите най-голям дял заемат лихвите - кръгло 288 милиона лева, или 68,10 %, срещу 235 милиона лева за 1968 г.

Увеличението на приходите от лихви се дължи на нарасналия общ размер на банковите заеми за оборотни средства и за капитални вложения. Увеличени са главно лихвите от заеми за оборотни средства - 24 003 хиляди лева, от заеми за капитални вложения - 20 396 хиляди лева и от просрочени заеми - 8843 хиляди лева.

Увеличението на приходите от комисионни и девизни операции е резултат на нарастването на външнотърговския обмен.

Бюджетът на Българската народна банка, Българската промишлена банка, Българската земеделска и търговска банка и Българската външнотърговска банка беше утвърден на 17 806 хиляди лева. Фактически са изразходвани 17 530 хиляди лева, или е реализирана икономия в размер на 276 хиляди лева.

От извършените разходи най-голям абсолютен и относителен дял заемат платените лихви по сметката на ДСК, по разплащателните сметки и фондовете на предприятията и стопанските организации, както и по сметките на ДЗИ и Бул-трад. От общото увеличение на тези разходи, възлизащи на 18 584 хиляди лева, главната част са платените в повече лихви през 1969 г. на ДСК в размер на 15 304 хиляди лева. Това се дължи на значителното увеличение на предепозиранияте злогове по сметката на ДСК, олихвявани с 3,50 % годишна лихва. Увеличението на курсовата разлика с 13 338 хиляди лева се дължи на преоценени валутни сметки във връзка с ревалоризацията на западногерманската марка.

Реализираната чиста печалба от Българска народна банка, Българска промишлена банка, Българска земеделска и търговска банка възлиза на 109 630 362,74 лева.

В тази сума се включва чистата печалба от Българска народна банка - 100 506 186,73 лева, от Българска промишлена банка - 37 513 558,46 лева, от Българска земеделска и търговска банка - 43 221 748,80 лева и от Българска външнотърговска банка - 28 388 868,75 лева.

Срещу утвърдената планова печалба на Българска народна банка, Българска промишлена банка и Българска земеделска и търговска банка за 1969 г. размер на 158 000 000 лева, през 1969 г. са внесени в приход на републиканския бюджет за сметка на печалбата на Българска народна банка - 92 761 320 лв., на Българска промишлена банка - 30 486 537 лв. и за Българска земеделска и търговска банка - 34 752 143 лв., или всичко 158 000 000 лв. От реализираната

фактически печалба на Българска народна банка 100 506 186,73 лева са спаднали 713 670,72 лв. за фонд "Награждаване и премиране на служителите при Българска народна банка, Българска промишлена банка и Българска земеделска и търговска банка, 397 105 лв. за покриване стойността на припадащи се части на банката за жилищни блокове №№ 36 и 37, 310 000 лв. за изплащане на доставени машини на Електронно-изчислителния център при финансово-кредитната система и 5000 лв. за награждаване на работници и служители към ДСО "Цветна металургия", допринесли за увеличаване производството на злато през 1969 г. Остатъкът от реализираната надпланова печалба - 6 319 091,01 лв., както и надплановите печалби на Българска промишлена банка - 7 027 021,46 лв. и на Българска земеделска и търговска банка - 8 469 605,80 лв., или всичко 21 815 718,27 лв., са внесени в приход на републиканския бюджет в началото на 1970 година.

За сметка на реализираната печалба от Българска външнотърговска банка са внесени в приход на републиканския бюджет 55 % данък върху общия доход, възлизащ на 15 613 877,81 лв. Остатъкът от печалбата - 12 774 990,94 лв. се разпределя: 50 % за Резервен фонд - 6 387 495,47 лв.; 45 % за дивиденди на акционерите - 5 748 745,92 лв.; 3 % за фонд "Техническо усъвършенствуване и механизация" - 383 249,73 лв.; 1 % за фонд "Социално-битови и културни мероприятия" - 127 749,91 лв. и 1 % за фонд "Награждаване и премиране на служителите" - 127 749,91 лева.

БЪЛГАРСКА ПРОМИШЛЕНА БАНКА

През 1969 г. Българската промишлена банка кредитираше и контролираше предприятията от промишлеността /без хранителната промишленост/, строителството, транспорта и съобщенията.

Към 31 декември 1969 г. размерът на отпуснатите от Българската промишлена банка заеми за оборотни средства възлиза на 1489 млн. лева от общо 4498 млн. лева такива заеми на цялото народно стопанство, или 33,1 %. Банката осъществи финансиране на капитални вложения със собствени средства на предприятията и държавните стопански обединения и със средства на държавния бюджет в размер на 1270 млн. лв. от всичко 1917 млн. лв. на цялото народно стопанство, или 66,8 %. Освен това тя отпусна кредити за капитални вложения в размер на 592 млн. лева от всичко 927 млн. лева или 65 %. От контролирания фонд "Работна заплата" на всички отрасли на народното стопанство в размер на 2661 млн. лева, 1984 млн. лева или 75 % се отнасят за контролираните от Българската промишлена банка предприятия.

Дейността на банката през годината се осъществи както следва:

I. Краткосрочно кредитиране и използване на оборотните средства

1. Изпълнение на кредитния план

Кредитирането на предприятията през годината се осъществяваше в съответствие с кредитния план, одобрен от Българската народна банка. Поради редица обстоятелства през течение на годината кредитният план беше превишаван, което довеждаше до ползуване на повече от планираните заеми от БНБ. Такова е положението и към 31 декември 1969 г., видно от следните данни /в млн. лева/:

К р е д и т и	П л а н	О т ч е т	%	Р е с у р с и	31. XII. 1969 година		
					П л а н	О т ч е т	%
Промисленост	813	898	110,5	Разплащателни и фондови с/ки	390	546	140,0
Строителство	380	565	148,7	Временно свободни средства	-	85	-
Транспорт и съобщения	20	26	130,0	Кредит от БНБ	823	858	104,4
Всичко:	1213	1489	122,8	Всичко:	1213	1489	122,8

От данните се вижда, че кредитираните от Българската промишлена банка предприятия са ползували повече заеми за оборотни средства от планираните в размер на 276 млн. лева, или 22,8 %.

Голям е размерът на просрочените заеми. При план 208 млн. лева, към края на годината те достигнаха 336 млн. лева, или увеличени са със 128 млн. лева - 61,5 %, а общият им размер представлява 22,6 % от всички отпуснати от Българска промишлена банка заеми.

В предприятията от промишлеността превишението възлиза на 85 млн. лева, или 10,5 %. Значително превишение при тези предприятия е допуснато по заемите им по оборота и за допълване норматива на оборотните средства - 25 млн. лева. Това е резултат главно на привеждането на особен режим на кредитиране и плащания към края на годината 29 предприятия, на които бяха увеличени заемите с 28 милиона лева, в това число 13 предприятия към Министерството на машиностроенето с 21 млн. лева, 6 предприятия към Министерството на леката промишленост и 2 предприятия към Министерството на строежите и архитектурата на обща сума около 5 млн. лева. По същество с тази операция бяха трансформирани просрочени заеми в реповни, поради недостатъчен размер на планираните оборотни средства на тези предприятия.

Заеми за заплати не бяха предвидени в кредитния план за 1969 г., тъй като отпуснатите заеми следваше да се издължат до края на годината. Останаха обаче неиздължени заеми в размер на 9 млн. лева, на които, съгласно решение № 340 от 12 ноември 1969 г. на Комитета за стопанска координация, се определяха нови срокове за издължаване през 1970 г. От тях 5 млн. лева са за предприятия към Министерството на машиностроенето, а останалите - на предприятия към Министерството на леката промишленост и Министерството на горите и горската промишленост.

В предприятията от промишлеността са увеличени значително и просрочените заеми. При план 208 млн. лева, фактически те достигнаха към края на годината 246 милиона лева, или нарастването им е 36 млн. лева - 18,3 %.

Предприятията от строителството са ползували повече заеми за оборотни средства от планираните в размер на 185 млн. лева - 48,7 %. Най-голям дял от това превишение е по заемите за незавършено строителство - 123 млн. лева. Около 102 млн. лева от това превишение е резултат на незавършването на пускови обекти към края на годината. Освен това, Министерството на финансите трябваше да предостави на строителните организации собствени оборотни средства в размер на 70 % от сумата на незавършеното строителство на 31. XII. 1969 г., т. е. 171 млн. лева, а фактически предостави 150 млн. лева, или 21 млн. лева по-малко. Към края на отчетната година строителните и монтажни организации допуснаха и про-

рочени заеми в размер на 84 млн. лева, главно в резултат на натрупани строителни материали, които не са били използвани.

Предприятията от транспорта и съобщенията са ползували повече от планираните кредити 6 млн. лева, което е отразено главно в просрочени заеми.

С отклонения са реализирани и източниците, за сметка на които е извършено кредитирането на предприятията. Ползуваният от БПБ заем от БНБ е превишен 36 млн. лева, или с 4,4 %, а остатъците по разплащателните и фондовите сметки на предприятията превишават планирания размер със 70 млн. лева. Освен това, БПБ е използвала други - временно свободни средства, непредвидени по кредитния план, в размер на 85 млн. лева. Съществена част от тази сума е от печалбата на банката - 38 млн. лева и кредитното салдо по балансова сметка "Други дебитори и кредитори" - 47 млн. лева.

Това налага в бъдеще ресурсите за кредитиране да се планират по-реално, а да може по-осезателно да се прояви въздействието чрез кредита, който Българска народна банка отпуска на Българската промишлена банка.

2. Използуване на оборотните средства

За изпълнение обема на промишлената продукция промишлените предприятия използват средно за 1969 г. оборотни средства в размер на 1858 млн. лева, срещу 1658 млн. лв. за 1968 г., или 200 млн. лева повече - 12 %. Със същия процент нараснала и произведената промишлена продукция, вследствие на което произведената промишлена продукция със 100 лева оборотни средства през 1969 г. е в същия размер, както и през 1968 г. - 449 лева. През 1969 г. в предприятията, кредитирани от Българска промишлена банка, е допуснато забавяне на обръщаемостта на оборотните средства. Докато обръщаемостта на всички оборотни средства за 1968 г. е била 88,7 дни, за 1969 г. тя е 89,7 дни. Следователно всички тези данни оказват, че общо през 1969 г. предприятията не са постигнали повишаване на ефективността на използването на оборотните средства. Предприятията към някои министерства дори злосиха чувствително използването на тези средства.

Предприятията към Министерството на енергетиката и горивата забавиха обръщаемостта на оборотните си средства от 83,7 дни за 1968 г. на 96,6 дни за 1969 г., или с 12,9 дни; към Министерството на леката промишленост - от 71,3 дни за 1968 г. на 76,5 дни за 1969 г., или с 5,2 дни; към Министерството на горите и горската промишленост - от 57,6 дни на 61,5 дни, или с 3,9 дни; промишлените предприятия към Министерството на строежите - от 86,8 дни на 90,1 дни, или с 12,1 дни и промишлените предприятия към Министерството на транспорта от

132,6 дни на 136,9 дни, или с 4,3 дни. Само предприятията към Министерството на химията и металургията ускориха обръщаемостта на оборотните средства от 79,5 дни за 1968 г. на 77,2 дни за 1969 г., или с 2,3 дни, а тези към Министерството на машиностроенето - от 114,1 дни за 1968 г. на 112,3 дни за 1969 г., или с 1,8 дни.

Оборотните средства на промишлените предприятия са формирани от три източника, абсолютният и относителният дял на които са изразени в следните данни:

ПОЯСНЕНИЯ	1968 г.		1969 г.		Нарастване в процент
	в млн. лв.	относ. дял	в млн. лв.	относ. дял	
Общо оборотни средства	1658	100	1858	100	12,0
В това число:					
Собствени оборотни средства	706	42,6	753	40,5	6,7
Банкови заеми	638	38,5	728	39,2	14,1
Други източници	314	18,9	377	20,3	20,0

Данните показват, че при общо нарастване на оборотните средства през 1969 г. с 200 млн. лева, или 12 %, собствените оборотни средства на предприятията все се увеличили само с 47 млн. лева, или с 6,7 %, а относителният им дял се налява с 2,1 пункта. Същевременно банковите кредити са се увеличили с 90 млн. лв., или с двойно по-голям темп - 14,1 %, като и относителният им дял нараства с 0,7 пункта, а другите източници /привлечените в оборота на предприятията чужди средства извън плана/ са увеличени с 63 млн. лева, или с 20 %, като и относителният им дял нараства с 1,4 пункта. Голям е и абсолютният размер на извънпланово ползуваните от предприятията чужди средства - 377 милиона лева, въпреки прилагането на ускорената форма на плащане, при която доставчиците получават веднага от банката стойността на изпратените на платците стоково-материални единици. Това налага Българската промишлена банка да извърши специално изучаване в тази област и да направи съответните изводи и предложения.

Средният остатък на редовните заеми, ползувани от промишлените предприятия през 1969 г. е нараснал с 14 % в сравнение с 1968 г., а общата промишлена продукция е нараснала с 12 %. В същото време нарастването на просрочените заеми е с 8 %, а относителният им дял в общата сума на заемите е увеличен от 29,5 % на 32,0 %.

Малкото нарастване на собствените оборотни средства се дължи главно на обстоятелството, че предприятията заделят твърде малко средства от фонд "РТУ" за тази цел. Така например, разходите за попълване на собствените оборотни средства на предприятията от системата на Министерството на леката промишленост са едва 4,56 %, а при Министерството на химията и металургията - 8,65 %. Същевременно, както отбелязахме по-горе, предприятията насочват преобладаващата част от средствата на фонд "РТУ" почти изключително за капитални вложения. За отстраняване на тези слабости в бъдеще ползуването на средствата по фонд "РТУ" следва да се регламентира по законодателен ред.

Както вече се посочи, едно от министерствата, чиито предприятия не са използвали достатъчно ефективно оборотните си средства, е Министерството на енергетиката и горивата. Оборотните средства общо в системата на това министерство нарастват с 24 % в сравнение с 1968 г., докато увеличението на промишлената продукция е само 6,7 %, като забавянето на обръщаемостта на оборотните средства е 12,9 дни, а произведената промишлена продукция със 100 лева оборотни средства е намалена от 474 лева на 408 лева.

Главната причина за влошаване използването на оборотните средства от предприятията към това министерство е намаляването на обема на общата промишлена продукция при минните предприятия, поради обедняване на експлоатационните запаси от полезни изкопаеми, докато в същото време производствените разходи и размерът на оборотните средства запазват своята величина, тъй като средният добив по обем не намалява, а се намалява само процентът на полезните изкопаеми от него. Освен това, наложи се при термичните електроцентрали, които работят с вносни донбаски въглища, да се ползват в по-голям размер банкови кредити за планово запасяване с въглища, поради сезонните условия за техния транспорт. Тъй като тези причини ще оказват влияние и напред, в Централното управление на БПБ се извършват проучвания относно по-нататъшното участие на банковите заеми в оборотните средства на минните предприятия, както и за изменение на системата на кредитиране на електроцентралите, ползващи вносни донбаски въглища.

Предприятията към Министерството на леката промишленост също влошиха използването на оборотните си средства в сравнение с 1968 г. През 1969 г. те произведоха обща промишлена продукция в повече с 6,8 %, а средният размер на оборотните им средства нарасна с 12,9 %, или с 6,1 пункта повече. При одезни

обединения тази разлика е много голяма - при ДСО "Пирин" - 13,60 пункта, при ДСО "Стъкло и фина керамика" - 12,3 п., при ДСО "Дунав" - 7,2 пункта. Предприятията към това министерство в сравнение със същия период на 1968 г. забавиха обръщаемостта на оборотните средства с 5,2 дни, поради което са били ангажирани относително повече оборотни средства в размер на 21 млн. лева. Значителна част от ангажираните в повече оборотни средства е използвана за образуване на ненормативни запаси от суровини и материали, готова продукция и др., некредитираните средни остатъци от които се увеличиха от 33 млн. лева на 58 млн. лева за 1969 г., или със 73,6 %. Друга причина за неефективното използване на оборотните средства за 1969 г. бе намалението на производствената програма през второто полугодие на редица предприятия от леката промишленост, като част от доставените и договорирани стоково-материални ценности не можаха да се ликвидират или снемат от плана за материално-техническото снабдяване. Наред с това, в някои предприятия от системата на ДСО "Пирин", въпреки даденото намаление на програмата, остана нереализирана готова продукция - обувки и гьон, главно поради пресищане на търговската мрежа с обувки и поради отказ на търговските организации да я изкупуват, въпреки че е била договорирана.

Всички предприятия от системата на ДСО "Памукотекстилна промишленост" които внедриха през 1968 г. и 1969 г. в производството тъкани от новите местни химически влакна, натрупаха значителни наличности от непласирани тъкани предимно по две причини: лошо качество поради непреодолени трудности в усвояването на технологията и сравнително високите цени на новите тъкани. Неосигурената с пласмент продукция бе изключвана от кредитиране с редовни заеми.

Нарастването на оборотните средства на предприятията от системата на Министерството на леката промишленост е осъществено предимно за сметка на банков кредит, който се увеличи с 22 %, а собствените оборотни средства останаха на същото ниво. Просрочените заеми се увеличиха с 54,6 %.

Значително е занижена произведената продукция със 100 лева оборотни средства, като средно за министерството е произведена продукция от 517 лева за 1968 г. на 489 лева за 1969 г.

Оборотните средства на промишлените предприятия към Министерството на строежите и архитектурата през 1969 г. нараснаха със 17,3 % в сравнение с предшестващата година, при осъществено увеличение на промишлената продукция едва 4,2 %, или с 13,1 пункта по-малко, а през годината бяха ангажирани в повече

оборотни средства 11 млн. лева, като и тук най-голям дял се пада на банковите заеми, които в сравнение с 1968 г. нараснаха с 33,7 %. Просрочените заеми се увеличиха с 62,5 %.

Увеличението на оборотните средства е главно в резултат на образуване на наднормативни запаси от стоково-материални ценности. Некредитуемите наднормативни запаси се увеличиха от 11,1 млн. лева през 1968 г. на 19,6 млн. лева за отчетната година, или със 76,6 %. Обръщаемостта на оборотните средства е забавена с 12,1 %, а произведената продукция със 100 лева оборотни средства е намалела от 418 лева на 371 лева. И тук една от причините бе извършеното през втората половина на годината намаление на производствената програма на някои обединения във връзка с отпадането на редица строителни обекти от плана за капиталните вложения, при което част от доставените и договорирани суровини и материали не можаха да се ликвидират или снемат от плана за доставките. Характерен е случаят с предприятията от системата на ДСО "Стоманобетонни конструкции и изделия", при които по тази причина освен че се натрупа желязо, тел, цимент и др., значителна част от мощностите за производство на панели и други стоманобетонни изделия останаха неизползувани.

Влошиха използването на оборотните средства и предприятията при Министерството на горите и горската промишленост, като забавиха обръщаемостта от 57,6 дни за 1968 г. на 61,5 дни за 1969 г., или с 3,9 дни и произведоха със 100 лева оборотни средства по-малко промишлена продукция - от 638 лева на 623 лева.

Характерно за оборотните средства на предприятията към Министерството на химията и металургията е това, че собствените им оборотни средства нарастват от 161 млн. лева през 1968 г. на 191,2 млн. лева или с 18,8 %, което е над средния размер на увеличението на оборотните средства и на обема на промишлената продукция. Относителният дял на собствените оборотни средства в размера на оборотните средства нараства от 42,4 % на 44,4 % или с 2 пункта - Същевременно относителният дял на банковите заеми намалява от 38,8 % на 33,3 %, или на 5,5 пункта. Общо оборотните средства нарастват с 13,4 %, а произведената продукция с 16,9 %. Всичко това осигури общо ускоряване на оборотните средства с 2,3 дни и увеличение на произведената със 100 лева оборотни средства промишлена продукция с 15 лева - от 458 лева на 473 лева.

Тенденция за подобряване в използването на оборотните средства е налице и при предприятията към Министерството на машиностроенето. При увеличение на общата промишлена продукция с 14,8 %, ангажираните оборотни средства са нараснали с 12,7 %. Това благоприятно съотношение в темпа на нарастването на тези два показателя е изразено с постигнатото ускорение в обръщаемостта на оборотните средства с 1,8 дни - от 114,1 дни на 112,3 дни, както и в произведената в повече продукция със 100 лева оборотни средства - от 322 лева за 1968 г. на 328 лева за 1969 година.

За подобряване използването на оборотните средства общо за предприятията към министерството оказва влияние намалението на наднормативните запаси от стоково-материални ценности. Докато през 1968 г. предприятията имаха средни остатъци на наднормативни запаси в размер на 146 млн. лева, същите през 1969 г. намаляха на 136 млн. лева, или с 5,9 %. Следва обаче да се отбележи, че посоченото увеличение на оборотните средства на Министерството на машиностроенето с 12,7 % е осъществено главно за сметка на банковите заеми, чиито относителен дял в общия размер на оборотните средства нарасна от 47,2 % за 1968 г. на 50,4 % за 1969 г., или с 3,2 пункта, а собствените оборотни средства намаляха от 36,9 % на 35,2 %, или с 1,7 пункта. Увеличението на относителния дял на банковите кредити се дължи на обстоятелството, че и през 1969 г. предприятията зацелиха малко средства от фонд "РТУ" за прираст на собствените оборотни средства.

Промислените предприятия в системата на Министерството на транспорта през изтеклата 1969 г. в сравнение с 1968 г. също влошиха използването на оборотните средства. Произведената промишлена продукция нарасна с 8,9 %, докато средният остатък на оборотните средства нараства с 15,2 процента, в резултат на което със 100 лева оборотни средства е произведена продукция в по-малко за 16,2 лева, а обръщаемостта е забавена с 4,3 дни. Главната причина за това е натрупването на наднормативни запаси от резервни части и други материали в железопътните, вагонолокомотивните и авторемонтните заводи, които възлизат на 7 млн. лева. Използването им е затруднено, тъй като са специфични и не могат да се използват в други предприятия. По-голямата част от тези материали и резервни части са годни и ще се използват за поддържане на транспортните средства през следващите години.

Експлоатационните предприятия към Министерството на транспорта и

Министерството на съобщенията със 100 лева оборотни средства реализираха през 1969 г. в сравнение с предшествувашата година приходи в по-малко за 19,5 лева и намалиха обръщаемостта от 65,3 дни на 71 дни. И тук главна причина за това е наличието на значителни наднормативни запаси от стоково-материални ценности в размер на 20 млн. лева, в т. ч. в ДСО "Български държавни железници" - 7 млн. лева, в ДСО "Пътнически автотранспорт" - 6 млн. лева, в ДСО "Автотранспред" - 6 млн. лв., в ДСО "Българска гражданска авиация" - 1 млн. лева. Това са главно запасни части, автомобилни гуми и други материали, които трудно могат да се използват в други отрасли на народното стопанство.

През изтеклата година в процеса на кредитирането и контрола на предприятията банката проведе редица мерки за въздействие, насочени главно към отстраняване на съществуващите слабости в производствено-финансовата дейност на предприятията, а оттам - и за намаляване на просрочените заеми. За тази цел бяха организирани срещи с ръководствата на държавните стопански обединения и ръководствата на предприятията с просрочени заеми над 1 млн. лева. На тези срещи бяха разгледани причините за финансовите затруднения и посочени недостатъците в организацията в работата на самите предприятия, както и мерките, които следва да се предприемат за отстраняването им. Обсъдиха се и проблемите, които трябва да се решат извън предприятията. Мерките, които се прилагаха от страна на банката за въздействие към финансово затруднените предприятия се изразяваха главно в лишаване от правото да ползват ускорената форма на плащане като платец, с оглед да се ограничат доставките на нови стоково-материални ценности и се ограничи образуването на нови свръхнормативни запаси. Тази мярка за въздействие обаче не даде резултати. Във връзка с това още през м. август започна да се обмисля въпросът за прилагането на такива мерки за въздействие, чрез които да се предотвратява доставката на нови стоково-материални ценности. След продължително обсъждане и съгласуване въпросът бе решен окончателно в края на м. ноември, като съответно бяха дадени нареждания на клоновете за въвеждане на особен режим на кредитиране и плащания. При този режим предприятието се лишава от правото да ползува ускорената и обикновената акцептна форма на плащане. Едновременно с това, кредитът на предприятието за допълване норматива на оборотните му средства, който при добре работещите предприятия може да превишава за определено време плановия му размер се закрива и на предприятието се определя кредит за тази цел, в строго

съответствие с плановите му нужди. На всички предприятия се увеличи редовният кредит, тъй като от подробния анализ на финансовото им състояние се установи, че една от причините за просрочените заеми е недостатъчният размер на предоставените им оборотни средства. На тези предприятия се откриха разплащателни сметки, от които се правят плащания само при наличие на авоари. Увеличението на редовните заеми бе извършено за сметка на намаляване на просрочените заеми, за издължаването на които се дадоха определени срокове.

Последователно към края на 1969 г. бяха приведени на този режим 29 промишлени предприятия, между които и такива от национално значение: Силнотоковият завод "В. Коларов" - София, Заводът за асансьори - гара Искър, Машиностроителният завод "Струма" - Перник, ДМЗ "Г. Димитров" - Видин, Заводът за металорежещи машини - София, "Елпром" - Варна и други.

Първите резултати от провеждането на този режим на кредитиране са обнадеждаващи. От проучванията за състоянието на някои от тези предприятия се установи, че в края на годината и в началните месеци на 1970 г. те са намалили част от некредитираните наднормативни запаси и вземания, вследствие на което са устояли на договореността с банката за изплащане на определените срокове разсрочените им просрочени заеми. Само за месец декември 1969 г. 16 предприятия към Министерството на машиностроенето са намалили просрочените си заеми с 15 млн. лева при договорено погашение за 13 млн. лева.

Все с оглед подобряване състоянието на лошорботещите предприятия, започна подготовката за прилагането на особен режим на кредитиране и плащания спрямо по-голям брой финансово затруднени предприятия. Във връзка с това бе подготвен и документ до Комитета за стопанска координация за необходимите изменения, които трябва да се направят в Наредбата за плащанията.

През отчетния период банката следеше строго за спазване разпореденията относно кредитирането само на рентабилни предприятия. Всяко тримесечие се проследяваха финансовите резултати от дейността на предприятията и при онези от тях, където вместо печалба бе реализирана загуба, се вземаха съответни мерки. Във връзка с това банката изключи от кредитиране изцяло машиностроителния завод "Аврора" - София, Завода за резервни части - Червен бряг, ДИП "Ахмед Татаров" - Севлиево, ДИП "Коста Йорданов" - Видин и ДИП "Ал. Войков" - София.

Наложените санкции бяха приети като правилна мярка както от висшестоящите организации, така и от местните партийни органи. В резултат на тази санкция Завод "Аврора" бе реорганизиран и премина към Министерството на леката промишленост, като загубата му бе покрита. Кредитирането на Завода за резервни части - Червен бряг временно бе възстановено, съгласно писмо на Комитета за стопанска координация, в което се нарежда на висшестоящата организация да посочи пред банката източниците, за сметка на които ще се покрие загубата - Това бе извършено и голяма част от загубата е възстановена. Загубата на ДИП "Ахмед Татаров" също бе възстановена и чрез корекция на някои показатели от плана се премахнаха условията за допускане в бъдеще на нови загуби.

Влизането в сила на новия Правилник за капиталното строителство наложи да се внесат съществени промени в реда на кредитирането на строителните организации. Тъй като, съгласно правилника, инвеститорът заплаща на изпълнителя извършеното строителство след приемането на обекта, подобекта или завършен етап от тях, като дотогава изпълнителят работи със собствени и заемни средства, трябва да се осигурят необходимите средства за покриване на незавършеното строителство и реда за тяхното предоставяне. Във връзка с това бе съставена и изпратена на клоновете Временна инструкция за кредитиране на строителните, монтажните и проектантски организации за оборотни средства. Приложението на инструкцията започна от началото на второто тримесечие. През 1970 г. ще бъде направено проучване за резултатите от приложението на инструкцията.

Обръщаемостта на оборотните средства на строителните и монтажните организации през 1969 година, в сравнение с 1968 година е забавено общо с 4 дни.

Най-голямо е забавянето в "Благоустройствени строежи" - 20 дни, "Софстрой" - 18 дни, "Заводски строежи" - 15 дни и ДСО "Строителна механизация" - 21 дни.

Главната причина за забавената обръщаемост на оборотните средства е увеличението на производствените запаси във връзка с изменението на производствената програма в края на годината и неравномерното изпълнение на строителството по другите обекти. Някои обединения постигнаха ускорение на обръщаемостта на оборотните средства, като ДСО - Пловдив - 22 дни, "Транстрой" и "Булгарплод" - по 15 дни.

Оборотните средства на строителните и монтажните организации са формирани също от три източника, абсолютният и относителният дял на които са както следва:

Пояснение	1968 г.		1969 г.		Нарастване в процент
	В. млн. лв.	Относит. дял	В. млн. лв.	Относит. дял	
Общо оборотни средства	422	100	454	100	7,6
В това число:					
Собствени оборотни средства	102	24,2	104	22,9	2,0
Банкови заеми	192	45,5	207	45,5	7,8
Други източници	128	30,3	143	31,6	11,8

Относителният дял на собствените оборотни средства намаля главно поради това, че Министерството на финансите намали норматива от 9,1 % на 6,4 % върху възложените за изпълнение през годината строително-монтажни работи, без жилищното строителство и строителството, финансирано със средства на самооблагане, като абсолютната сума на намалението се прехвърли за собствени оборотни средства във фазата на незавършеното строителство. За сметка на това, както се вижда, нараснали са банковите заеми и особено чувствително - другите източници /привлечени в оборота чужди средства по извънпланов ред/, които заемат 31,6 % от общия размер на оборотните средства на строително-монтажните организации и намаляват ефективността на банковия контрол.

II. Контрол по разходването на фонда "Работна заплата"

През 1969 г. предварителният, текущият и последващият контрол на Българската промишлена банка по отпускането на средства на предприятията за изплащане на трудовите възнаграждения обхващаше главно правилното съставяне на плановата и отчетна схема за образуване и разпределение на печалбата, както и растежа на средната работна заплата.

Съгласно постановление № 3 на МС от 1969 г. предприятията следваше до края на м. януари да изготвят плановете си за годината и по тримесечия. Това нареждане на Министерския съвет не бе изпълнено, поради което се създадоха редица затруднения за нормално отпускане на средства за изплащане на начислените заплати и за м. януари, съгласно решение на Комитета за стопанска координация, на предприятията се отпуснаха средства за заплати, без да се представят данни за установяване на полагащия им се фонд по собствен норматив. За м. февруари средства за заплати бяха отпускани по общия ред, което даде възможност да се установи, че голяма част от предприятията ще приключат първото тримесечие с недостиг на

фонд "Работна заплата" и не са налице условия за отпускане на заеми за заплати, главно поради изоставане в изпълнението на показателите по единния план за социално-икономическо развитие. Като имаше предвид условията, при които предприятията са работили през първото тримесечие на годината, Комитетът за стопанска координация с разпореждане № 136/17 април разреши на банките да отпускат заеми за заплати в размер на недостига на фонд "Работна заплата", за същото тримесечие.

Съгласно същото разпореждане, преди отпускането на заемите за заплати, банковите клонове трябва да правят преценка за освобождаване от санкции работниците, ръководните кадри и специалистите по Правилника за организацията на работната заплата в стопанските организации, когато целият недостиг или преобладаващата част от него се дължи на обективни причини.

Едновременно с това, Комитетът за стопанска координация задължи министрите, генералните директори на обединенията, председателите на изпълнителните комитети на окръжните народни съвети, ръководителите на предприятията и организациите да вземат мерки за подобряване на стопанските резултати и привеждане размера на фонд "Работна заплата" в съответствие с държавния норматив.

За резултатите от разходването на фонда "Работна заплата" от промишлените, транспортните и строителните предприятия за първото тримесечие на 1969 година беше изготвена информация, в която бяха дадени данни за размера и причините за недостига на фонда за същото тримесечие. В информацията беше посочено, че една от основните причини за недостига е особено ниското изпълнение на задачите по снижаване стойността на продукцията, което е довело и до неизпълнение на планираната промишлена продукция. Изтъкнато беше също значителното изоставане в изпълнението на разчетите за повишаване производителността на труда в общата промишлена продукция.

Ежемесечното наблюдение, което банката извършваше върху дейността на обединенията, ѝ даде възможност да установи, че вместо подобрене, през месеците април и май се получи влошаване, което доведе до увеличаване на недостига на фонд "Работна заплата". Както по повод недостатъците при разходването на фонда "Работна заплата", така и във връзка с общото изпълнение на единния план за социално-икономическо развитие, Министерският съвет с разпореждане № 244 от 28 юни измени някои от показателите и разчетите по плана за 1969 г. С т. 7 на същото разпореждане се разреши на банките да отпускат по изключение до края на третото тримесечие заеми за заплати и да не налагат санкциите, предвидени в Правилника за организацията на

работната заплата при доказана липса на материали или на други форсмажорни причини.

Във връзка с приложението на разпореждане № 244 бяха дадени указания на банковите клонове, ако отпуснатите заеми за заплати за първото тримесечие и месеците април и май 1969 г. не бъдат издължени до края на месец юли 1969 г., да ги разсрочат с краен срок за издължаване до 25. XI. с редовен лихвен процент.

В някои отрасли на промишлеността - главно машиностроенето, леката промишленост и дървообработването, недостигът на фонда "Работна заплата" продължаваше да нараства. Във връзка с това, през месец септември беше изготвена информация до Министерския съвет за очаквания размер на недостига по фонд "Работна заплата" в промишлените предприятия за годината. В информацията бяха посочени причините за недостига, които се свеждаха главно до неизпълнение на плана за себестойността на продукцията, поради преразход на суровини и материали, платени глоби и неустойки, внесени суми в приход на държавния бюджет за оценка "2" на произведената продукция, допуснат значителен брак над планирания такъв, слабости в организацията на труда, поради което се държат повече работници от необходимия брой, допуснати престои и други.

Във основа на тази информация Комитетът за стопанска координация в разпореждане № 367/2. X. 1969 г. набеляза редица мерки за преодоляване недостигите в работата на предприятията по производителността на труда и използването на фонда "Работна заплата", като се нареди банките да отпускат от 1. X. 1969 г. заеми за заплати само при условие, че предприятията и организациите, които имат недостиг на ФРЗ, могат да възстановят тези заеми.

Въпреки че в отделните решения на Министерския съвет министерствата и генералните директори на държавните стопански обединения бяха задължени да обследват причините за незадоволителното състояние на отделните предприятия и да вземат оперативни мерки за отстраняване на затрудненията, работата в редица от тези предприятия не се подобри съществено, поради което някои от тях приключиха с недостиг на фонд "Работна заплата" и за годината.

Независимо от посочените вече разпореждания за отпускане на заеми за заплати, които се отнасят за предприятията и организациите от всички отрасли на народното стопанство, Комитетът за стопанска координация разреши на банката да отпусне заеми за заплати на промишлените предприятия към Министерството на машиностроенето, Министерството на леката промишленост и Министерството на

горите и горската промишленост за покриване недостига на фонд "Работна заплата" за 1969 г. Заемите на предприятията от Министерството на леката промишленост и Министерството на горите и горската промишленост се насрочиха с краен срок за издължаване до 31. VII. 1970 г. Тъй като заемите за заплати за 1969 г. на предприятията към Министерството на машиностроенето са твърде големи - 5,5 млн. лева и е невъзможно да се покрият изцяло от текущите доходи на предприятията през 1970 г., министърът на машиностроенето внесе доклад в Комитета за стопанска координация, с който предлага конкретни източници за погасяване на ползуваните заеми за заплати. До получаването на разрешение от Комитета за стопанска координация тези заеми са отнесени в просрочие.

В края на 1969 г. 51 от контролираните промишлени предприятия приключиха с непокрит недостиг на фонд "Работна заплата", на които са отпуснати заеми за заплати в размер на 7 млн. лева.

От 328 поделения на строителните и монтажните обединения само 8 приключиха с недостиг по фонда "Работна заплата", за покриване на които са ползували заеми за заплати в размер на 682 хил. лева, в т. ч. поделенията на ДСО - Варна - 1 хил. лева. Тези сравнително незначителни суми са резултат на това, че през март-април 1969 г. Министерството на строежите и архитектурата извърши корекции на показателите, които доведоха до покриване на недостига в почти всички организации. Тези корекции създадоха условия и за изплащане на премии на базата на занижените показатели.

В такава обстановка работата по контрола за разходването на фонда "Работна заплата" през 1969 г. се проведе при голямо напрежение. В някои случаи затрудненията при отпускането на средства за заплати се получаваха и в резултат на това, че ръководителите на министерствата и държавните стопански обединения до настъпване на графика за изплащане на заплати не правеха предложения в Комитета за стопанска координация за отпускането на заеми, с което ставаха причина отпускането на средства за изплащане на заплатите в някои предприятия да се извършва с няколко дни опазване.

През 1969 г. беше извършено специално проучване за изплатени премии и заплати в по-значителни размери на отделни лица. Констатирано бе, че поради липса на ограничения относно максималния размер на премиите и наградите, изплатени на фонд "ДМС", много от ръководните кадри в обединенията и предприятията получаваха големи допълнителни възнаграждения. В много случаи, когато липсват условия за изплащане поради неизпълнение на показателите, на ръководните кадри са одобрявани

възнаграждение е почти изравнявано с това на ръководители, които са изпълнили показателите за премиране. С тези действия горестоящите организации в същност са обезсилвали и са правили безпредметни разпорежданията на Правилника за организацията на работната заплата в тази му част. Така например, поради неизпълнение на показателите за премиране, ръководството на ДМЗ "Червена звезда" - Дебелец не е могло да получи премии, но в замяна на това е получавало редовно награди. Директорът на завода е получил награди 930 лева, главният счетоводител - 720 лв. Награди са получавали почти всички ръководни лица в завода. Подобно е положението и в Завода за радиоприемници и още други предприятия.

III. Финансиране и кредитиране на капитални вложения

По плана за финансиране на лимитираните капитални вложения за 1969 г. за отраслите, финансирани и кредитирани от Българската промишлена банка, бяха предвидени 1270 млн. лева. От тях през годината са изразходвани 1133 млн. лева, или 89,2 %, които се разпределят по източници както следва: банков кредит 495 млн. лева /43,7 %/, собствени средства на инвеститорите - 338 млн. лева /29,8 %/ и бюджетни средства - 300 млн. лева /26,5 %/.

През 1969 г. бяха кредитирани и капитални вложения, осъществявани по специални правителствени разпореждания извън плана за капиталните вложения в размер на 15 млн. лева.

Изпълнението на плана за кредитиране на лимитираните капитални вложения по министерства-инвеститори е както следва:

Министерства-инвеститори	/В млн. лева/		
	План	Отчет	Процент на изпълнение
Общо	521	495	95,0
В това число:			
- Министерство на химията и металургията	173	191	110,4
- Министерство на машиностроенето	127	112	88,2
- Министерство на леката промишленост	104	91	87,5
- Министерство на горите и горската промишленост /ДСО с промишл. характер/	22	20	90,9
- Министерство на строежите и архитектурата	21	17	81,0
- Министерство на транспорта	44	42	95,5
- Министерство на съобщенията	3	3	100,0

Посоченото превишение на планираните заеми на Министерството на химията и металургията се дължи главно на преизпълнение на плана за 1969 г. за сметка на плана за 1970 г. на Завода за полиамидни влакна - Видин, в рамките на разрешения за този обект кредит. За обединенията към Министерството, при които има неизпълнение на кредитния план за капиталните вложения, то се движи в границите от 1 до 11 % и се дължи най-вече на незавършването в срок на пускови обекти и недоставянето до края на годината на планирани машини и съоръжения.

По същата причина има неизпълнение на кредитния план при останалите министерства.

През 1969 г. банковата дейност по финансирането и кредитирането на капиталните вложения се извършваше в съответствие с разпоредбите на новия правилник за капиталното строителство. Обстоятелството обаче, че правилникът беше обнародван едва в края на м. януари, а приложенията към него - няколко месеца по-късно, създаде затруднения за цялостното му и точно прилагане. За редица обекти например до края на годината не можа да се осъществи изискването за съобразяването на договорите за изпълнение на строителството с разпоредбите на новия правилник, а от там - за заплащане на завършените обекти, подобекти или етапи по цена, определена в договора. За да не се пречи на разплащанията за завършеното строителство, банката извършваше плащанията въз основа на старите договори, но през 1970 г. изнесе въпроса през БНБ пред Комитета за стопанска координация, с молба да се задължат ведомствата да изпълнят разпореденията на постановление № 2/1969 г. на Министерския съвет, с което се одобри новия правилник за капиталното строителство и се задължиха инвеститорите и изпълнителите да съобразяват договорите си с изискванията на новия правилник.

Прилагането на новия правилник по отношение на банковия контрол по капиталните вложения и по заплащането на завършените обекти изискваше постоянно съгласуване на издаваните от банките разпоредения по тези въпроси с Министерството за строежите и архитектурата, като се има предвид разпоредбите на параграф 139 от правилника. Съгласуването на документите вървеше много трудно, поради схващането на някои от ръководните кадри на министерството, че банковият контрол почти следва да отпадне. Породиха се много спорове, вследствие на което се стигна до издаването на разпоредби за изплащане на завършеното строителство през 1969 г. едва на 30 декември.

Отпадането на някои от контролните функции на банките доведе до редица извращения при изплащането на капиталното строителство и то преди всичко във връзка със съставянето на акта обр. 15. Така например, установи се от банкови контролни органи, че с акт обр. 15 са приети от някои инвеститори обекти, подобекти и етапи и на тази основа са изплатени извършените по тях строителни и монтажни работи, а фактически обектите, подобектите или етапите не са били завършени във вид, годен за експлоатация, или пък са приети извършени отделни строителни работи за завършени етапи. И досега по някои обекти, подобекти и етапи, приети от инвеститорите с акт обр. 15 и изплатени към 31. XII. 1969 г. няма съставени приемателни протоколи обр. 16, което показва, че акт обр. 15 е бил съставен и плащането е било извършено неправилно.

IV. Контрол по набирането, срочното внасяне и изразходване на средства от фондовете на предприятията и организациите

В изпълнение на т. 15 от Наредбата за взаимоотношенията на банките със стопанските организации банковите клонове извършваха контрол по набирането, срочното внасяне и изразходването на суми по фондовете.

По-характерните нарушения, констатирани от банковите клонове, могат да се групират както следва:

а/ по отношение на набирането на средства:

- Неправилно направени вноски в повече от отчетната схема за разпределение на печалбата, за да се образуват повече приходи по фонд "РТУ" и използването на надплановото изпълнение за нелимитирани капитални вложения;

- Неспазване на установените срокове за отчисленията по фондовете.

б/ по отношение на разходите:

- През 1969 г. бяха допуснати редица случаи на необвързани план-сметки фонд "РТУ", в които разходите превишаваха приходите. Във връзка с това бяха допуснати заеми на предприятия, но в рамките на планирания прираст на собствените оборотни средства. Тези заеми към края на годината възлизат на 14 млн. лв. Органите на Министерството на финансите дадоха уверение, че в план-сметките 1970 г. ще се предвидят средства за издължаването на тези заеми. Такива средства обаче не се предвидиха и банката беше принудена с тях да увеличи банковото делово участие в норматива.

- В отделни случаи са разходвани средства по фондовете за цели, непредвидени в наредбата

- Някои предприятия не са заделили 35 % от фонд "СБКМ" в отделна партида при тях за строителство и ремонт.

- В редица предприятия се отклоняват оборотни средства за нуждите на фондовете, без своевременно да се възстановяват.

Едновременно с това, особено през четвъртото тримесечие на 1969 г., при 176 предприятия се установиха преразходи по фондовете на обща сума 4 млн. лева за сметка на банков кредит за основната дейност. Причината за тези преразходи е главно в това, че разходи по фондовете се извършват по план-сметките, а при фактическо неизпълнение на плана за печалбата, не достигат отчисления и разходите остават непокрити. При това положение изразходваните средства се явяват отклонени оборотни средства.

БЪЛГАРСКА ЗЕМЕДЕЛСКА И ТЪРГОВСКА БАНКА

Съгласно постановлението на Министерския съвет за организацията на банковата система, през 1969 г. на Българската земеделска и търговска банка бяха придадени за кредитиране и контрол държавните и кооперативни обединения, предприятия и организации от селското и горското стопанство, вътрешната търговия, материално-техническото снабдяване, хранително-вкусовата промишленост, комуналната дейност, както и финансирането на капиталните вложения на нестопанските министерства, ведомства и организации и жилищното строителство на населението, изпълнявано чрез възлагане.

През отчетната година банката е кредитирала, финансирала и контролирала общо 4002 предприятия с общ размер на оборотните средства 3884 млн. лева /без тези на ТКЗС/, с произведена обща промишлена и селскостопанска продукция 6847 млн. лева, реализиран стокооборот за 8306 млн. лева /вкл. стокооборота на пласментно-снабдителните предприятия/, комунална дейност за 165 млн. лв. и общ обем на планираните капитални вложения 1014 млн. лева. От общия брой на предприятията 787 са ТКЗС, 158 - ДЗС, 185 - горскостопански предприятия, 478 - предприятия на хранителната промишленост, 1768 - вътрешнотърговски предприятия, 165 - пласментно-снабдителни предприятия, 235 - комунални предприятия и 231 - разни други предприятия.

Отделните дейности на банката през отчетната година са изпълнени както следва:

I. КРЕДИТНА ДЕЙНОСТ ЗА ОБОРОТНИ СРЕДСТВА

A. Кредитен план за оборотни средства

Изпълнението на годишния кредитен план за оборотни средства за 1969 г. се вижда от следните данни /в млн. лева/:

Кредити по отрасли	План			Изпълн.			
	План	Изпълн.	%	Ресурси	План	Изпълн.	%
Селско и горско стоп.	250	382	152,5	Разплащателни и фонд. с/ки Други изт.	267	322	120,4
Пром. - вкус. промишл.	916	847	92,4		-	120	-
Вътрешна търговия	1182	1107	93,7	Кредит от БНБ	2375	2236	94,1
Матер. - техн. снабд.	264	341	129,3				
Комунални предпр.	-	1	-				
Кредитен резерв	30	-	-				
Всичко:	2642	2678	101,4	Всичко:	2642	2678	101,4

Основните причини за отклоненията от плана на ползуваните кредити в отделните отрасли са свързани с настъпилите през годината промени в условията, при които те изпълняваха своите стопански задачи.

В селското и горско стопанство планираните кредити се превишиха със 132 млн. лева или с 52,5 %. Това превишение е свързано главно с извършените в голям размер извънпланови разходи от ТКЗС и ДЗС за провеждане на мероприятия, като засяване на втори култури, торене и др. за произвеждане на допълнителна продукция за компенсиране на загубите от неблагоприятните климатични условия през годината. Във връзка с това се извършиха и допълнителни разходи за труд в селското стопанство.

Освен това, по решение на Министерския съвет, на ДЗС бяха отпуснати заеми за попълване норматива на собствените оборотни средства, а в снабдителните предприятия се образуваха оперативни запаси, което доведе до ползуването на повече кредити от планираните. Ползуването на по-малко кредити във вътрешната търговия се яви като резултат на извънпланово увеличение на собствените оборотни средства на предприятия с 24 млн. лева, както и на увеличение на привлечените чужди средства /главно на доставчици/ в оборота на търговските предприятия с около 40 млн. лева.

През годината банката разработи показатели за оценяване дейността на предприятията главно от гледна точка на ефективното използване на производствените фондове и банковия кредит. Наред с това, в съответствие с утвърдените от Българската народна банка основни положения по съставянето на единния кредитен план за оборотни средства за 1970 г., банката разработи нови форми за планиране на кредитите в отраслите, по които беше съставен кредитният план за 1970 г. С новите форми на планиране на кредитите се поставиха конкретни задачи пред всеки банков клон и пред всеки отрасъл относно по-ефективното използване на оборотните средства и на банковия кредит. Всичко това ще допринесе в значителна степен за повишаване ролята на кредитното планиране, а в съответствие с това и на банковото въздействие върху дейността на предприятията.

Отклоненията в плана по отделните източници за кредитиране са чувствителни. В края на годината средствата по разплащателните и фондови сметки на предприятията са над планираните размери с 55 млн. лева, или с 20,4 %. Характерна особеност в развитието на източниците през годината е, че кредитите, които бяха предвидени да се предоставят от БНБ на БЗТБ, са под плана със 139 млн.

лева, или с 5,9 %. Това се дължи главно на обстоятелството, че като източник за краткосрочно кредитиране БЗТБ използва и средствата за финансиране в частта и която превишава изплатените суми за финансиране на капиталните вложения. За ползуваните в по-малко кредити от БНБ влияние оказват и начислените лихви по кредитните вложения, които поради реорганизацията не можаха да бъдат предвидени при съставянето на кредитния план.

Общо както ползуваните ресурси, така и кредитите, които БЗТБ е отпуснала на кредитираните и контролирани от нея отрасли и подотрасли, са превишени с 37 млн. лева, или само с 1,4 %.

Б. Кредитиране на отделните отрасли и подотрасли

а/ Селско стопанство

При изпълнението на плана на отрасъла за 1969 г. се срещнаха редица затруднения предимно от неблагоприятните климатични условия. Тези затруднения се отразиха и при ползуването на банковия кредит през годината.

Ползуваните заеми от предприятията на отрасъла за производствени и други разходи към 31. XII. 1969 г. възлизат на 369 млн. лева, докато към 31. XII. 1968 г. тези заеми са били 290 млн. лева, или са ползувани в повече 79 млн. лева - 27,3 %, видно от следните данни:

	31. XII. 1968 г.		31. XII. 1969 г.		1969 г. в %		Обемен показател	
	Общо редовни и просрочени заеми	В т. ч. просрочени заеми	Общо редовни и просрочени заеми	В т. ч. просрочени заеми	Общо редов. и проср. заеми	В т. ч. проср. заеми	1968 г.	1969 г. отчет
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Държавни селскостопански предприятия	134	0,7	162	3	120,8	421,5	647	659
Кооперативни предприятия	156	6,6	207	13	132,8	204,5	2995	3136
	290	7,3	369	16	126,7	226,0	3642	3795

Чувствително е намалена ефективността на ползувания банков кредит. Докато през 1968 г. банковият кредит на 100 лева селскостопанска продукция за отрасъла е 7,97 лева, през 1969 г. той е 9,73 лв., или е увеличен с 1,76 лв. За ТКЗС банковият

кредит на 100 лева селскостопанска продукция е съответно 5,21 лв. и 6,60 лв., а за държавните селскостопански предприятия - 20,77 лв. и 24,65 лв.

В ползуваните заеми от селскостопанските предприятия най-голям е дялът на кооперативния сектор /ТКЗС и междукооперативните предприятия/, които към 31. XII. 1969 г. възлизат на 207 млн. лева и съставляват 56 % от общата сума на заемите, а в сравнение с 1968 г. са увеличени с 51 млн. лева, или с 32,8 %.

Заемите на държавните селскостопански предприятия на 31. XII. 1969 г. възлизат на 162 млн. лева и представляват 43,0 % от общата сума на заемите. В сравнение с 1968 г. те са увеличени с 28 млн. лева или с 20,8 %.

Размерът на ползуваните банкови заеми, както и тяхното срочно погасяване зависят и от изпълнението на плана за общия доход в предприятията на селското стопанство.

Постъпленията от реализация на стоковата продукция в много кооперативни стопанства бяха по-малко и те не можаха в съответните срокове до края на годината да погасят част от ползуваните заеми. По тези причини много стопанства не можаха да осигурят и предвиденото заплащане в пълен размер на трудовото възнаграждение на кооператорите.

Държавните селскостопански предприятия допуснаха влошаване на финансовия резултат през 1969 г. Докато през 1968 г. тези предприятия приключиха с печалба 21 млн. лева, през отчетната година вместо планирана печалба е реализирана загуба в размер на 7 млн. лева.

В държавните земеделски стопанства, ДСО "Сортови семена" и останалите селскостопански предприятия /без ТКЗС/ общият размер на оборотните средства към 31. XII. 1969 г. спрямо 31. XII. 1968 г. е намалял с около 2 млн. лева. Това намаление е съпроводено със съществени изменения в структурата на източниците, от които са формирани. Намалени са собствените оборотни средства на предприятията с 15 млн. лева и другите източници - с 8 млн. лева, а банковият кредит е увеличен с 21 млн. лева. Относителният дял на собствените оборотни средства в общия размер на оборотните средства намалява от 45,4 % към 31. XII. 1968 г. на 41,4 % към 31. XII. 1969 г., а дялът на банковия кредит се е увеличил от 36,1 % на 42,4 %.

Намалението на собствените оборотни средства е главно в ДЗС. По решение на МС бе извършена преоценка на някои производствени фондове, в резултат на което уставният фонд беше намален с 12 млн. лв. За покриване на сумата от

преоценката банката отпусна заеми на ДЗС. Освен това, със същото решение банката бе задължена да отпусне заеми на стопанствата за допълване на норматива на собствените им оборотни средства за 1969 г., които възлизат на 23 млн. лева. Тези заеми ще бъдат издължени от Министерството на финансите за срок от 3 години, считано от 1970 г.

При кредитирането на предприятията от отрасъла "Селско стопанство" банката е обръщала особено внимание на залежалите и излишни стоково-материални ценности, като една част от тях се изключваха от кредитиране, а други бяха кредитирани със заеми с повишен лихвен процент. Чрез банковия контрол са разкривани редица слабости в селскостопанските предприятия при използване на оборотните им средства, като изплащане от ТКЗС на аванси на кооператорите над теглените за целта суми от банката, преавансиране на кооператорите, нередовна дебиторска задължениост и др.

При провеждания банков контрол особено внимание бе обърнато на своевременното отчитане на разходите за капитални вложения на ТКЗС, извършени по стопански начин с оборотни средства, когато се забавяше възстановяването на последните, а също и за своевременното прехвърляне на млади животни към основните стада.

б/ Горско стопанство

Ползуваните заеми за оборотни средства от предприятията на горското стопанство към 31. XII. 1969 г. възлизат на 13 млн. лева срещу 9 млн. лева за 1968 г. или нарастването им е 43 %. Това увеличение е резултат изключително на ползувания заем срещу бъдещи постъпления по фонд "Лесокултурни мероприятия и строителство на горски пътища" в размер на 4 млн. лева.

в/ Отрасъл "Хранителна промишленост"

Дейността на предприятията от отрасъл "Хранително-вкусова промишленост" също така чувствително зависеше от климатичните условия и добивите в селското стопанство.

През изтеклата година тези предприятия са ангажирали оборотни средства в размер на 1117 млн. лева срещу 1068 млн. лева за 1968 година.

По източници на формиране оборотните средства са разпределени както следва:

/В млн. лева/

	1968 г.		1969 г.	
	Сума	Относит. дял	Сума	Относит. дял
Собствени оборотни средства	123	11,6	121	10,8
Банкови заеми	817	76,5	829	74,3
Други източници	128	11,9	166	14,9
Всичко:	1068	100,0	1116	100,0

Основен източник за формиране на оборотните средства на предприятията от хранително-вкусовата промишленост са ползуваните банкови заеми, чийто относителен дял е намалял с 2,2 пункта и към края на отчетната година възлиза на 10,3 %. Основната част на тези заеми е за изкупуване на селскостопански произведения, които са увеличени с 12 милиона лева. Същевременно на лице е намаление на абсолютната сума и на относителния дял на собствените оборотни средства, а са увеличени абсолютната сума - с 38 млн. лева и относителния дял - с три пункта на другите източници /главно задължения към доставчици/ за формиране на оборотните средства на предприятията.

Ефективността от използването на оборотните средства не е подобрена, а показва, макар и малко, влошаване. Така, докато през 1968 г. 100 лева промишлена продукция е произведена с 42,75 лв. оборотни средства, за 1969 г. същата е произведена с 42,82 лева оборотни средства.

Във връзка с осигуряване редовното и правилно кредитиране на предприятията от хранително-вкусовата промишленост бе разгледано съвместно с представители на ДСО "Сердика" и Министерството на земеделието и хранителната промишленост финансовото състояние на предприятията в градовете Толбухин, Стара Загора и Ямбол. Обединението проведе конкретни мероприятия, в резултат на които финансовото състояние на посочените предприятия бе подобро.

През изтеклата година бе извършено проучване относно ефективното използване на производствените фондове от предприятията към ДСО "Родопи", ДСО "Маслено-сапунена промишленост", ДСО "Българска захар", ДСО "Българско пиво" и ДСО "Фуражна промишленост". Резултатите от това проучване бяха разгледани от Управителния съвет на банката, като се взеха съответни решения. Последните се имат предвид при по-нататъшното кредитиране на предприятията от посочените обединения със заеми за оборотни средства и капитални вложения.

г/ Отрасъл "Вътрешна търговия"

През изтеклата година предприятията на отрасъла са реализирали стокооб-
рот общо 5236 млн. лева, или е реализиран ръст от 7,6 %. Стоковите запаси са се
увеличили с 208 млн. лева, като са натрупани в повече от плана 56 млн. лева.

Към 31. XII. 1969 г. оборотните средства и източниците за тяхното формиране
са както следва:

Източници за формиране на оборотните средства	/В млн. лева/			
	1968 г.		1969 г.	
	Сума	%	Сума	%
Собствени оборотни средства	339	21,6	388	21,5
Банкови заеми	976	62,2	1104	61,2
Други източници	254	16,2	312	17,3
Всичко оборотни средства	1569	100,0	1804	100,0

Данните показват, че общо оборотните средства са нараснали в абсолютна
сума с 235 млн. лева, или с 15 %. Оборотните средства са формирани предимно за
сметка на банков кредит - 61,2 %. Относителният дял на банковия кредит е намалял
с 1 %, а абсолютният му размер се е увеличил със 128 млн. лева. Второ място при
формирането на оборотните средства заемат собствените оборотни средства, чийто
относителен дял от общия размер на оборотните средства е 21,5 % и почти запазва
нивото си от 1968 г., а абсолютният им размер е нараснал с 49 млн. лева. Значително
увеличение показват другите източници, относителният дял на които нараства с 1,1
а абсолютната сума - с 58 млн. лева, или с 22,9 %.

Ефективността в използването на оборотните средства при предприятията
на вътрешната търговия бележи влошаване в сравнение с 1968 г. Докато увеличението
на оборотните средства е 15 %, нарастването на стокооборота е едва 7,6 %, или
налице е изоставане със 7,4 пункта. Влошена е ефективността в използването на
общия размер на оборотните средства, а също и на банковите кредити на 100 лева
реализиран стокооборот. През 1968 г. 100 лева стокооборот е реализиран с 32,26
лева оборотни средства и 20,27 лева банков кредит. За 1969 г. данните са съответно
34,46 и 21,15.

Растежът на стокооборота спрямо 1968 г. изостава от растежа на нормируе-
ните оборотни средства с 5,2 пункта, което е също неблагоприятно явление в дей-
ността на вътрешнотърговските предприятия, тъй като с народностопанския план бе
предвидено тази разлика да бъде 1,9 пункта.

Неефективното използване на оборотните средства във вътрешната търговия се дължи изключително на натрупаните и залежали стоково-материални ценности, които по асортимент не отговарят на потребителското търсене на населението. Поради неподходяща структура на стоковите фондове, отделни групи стоки имат значително забавена обръщаемост. Така например шивашките изделия при обръщаемост за 1968 г. 97,7 дни, за 1969 г. тя е достигнала 111,6 дни, за мебелите - от 28,5 дни на 44 дни, за електрическите перални - от 27,4 дни на 232,9 дни и т. н.

Не бяха изолирани случаите, при които през отчетната година органи на Министерството на вътрешната търговия и търговски предприятия, вместо да предявяват искания пред производствените предприятия за изменение на асортимента и подобряване качеството на продукцията, да искат от банката привилегировано кредитиране за изкупуване от производствените предприятия на нетърсени стоки. Вместо запасите от суровини и материали в производствените предприятия да се влагат в производството на необходима и търсена продукция, те се влагат в производства, които не се търсят на пазара и залежават в търговските магазини.

Развитието на редовните и просрочени заеми за отрасъла "Вътрешна търговия" се вижда от следните данни:

/В млн. лева/

Предприятия	31. XII. 1968 г.		31. XII. 1969 г.		31. XII. 1969 г. към 31. XII. 1968 г. /%/	
	Общо редовни и просроч. заеми	В т. ч. просрочени заеми	Общо редовни и просроч. заеми	В т. ч. просрочени заеми	Общо редовни и просроч. заеми	В т. ч. просрочени заеми
Държавна търговия	574	17	656	29	114,2	170,5
Кооперативна търговия	412	10	452	26	109,6	259,1
	986	27	1108	55	112,4	203,5

Данните показват, че общият размер на банковите заеми бележи нарастване с 12,4 %, докато просрочените заеми растат със 103,5 %. Относителният дял на просрочените заеми за 1969 г. е 4,96 %, а през 1968 г. е бил 2,74 %.

Абсолютното и относително увеличение на просрочените заеми през отчет-

ната година за вътрешнотърговските предприятия и организации е резултат главно натрупаните свръхпланово залежали, дефектни, демодирани и други стоково-материални ценности, стойността на които банката е отнесла в просрочени заеми. Освен това, не са приети за кредитиране, а са отнесени в просрочие отклонени оборотни средства в дебиторни вземания в размер на 13 млн. лева, както и допуснатото превишение на норматива на некредитуемите ценности в размер на 3 млн. лева.

• Въпреки значителното нарастване на просрочените заеми от изключени от кредитиране залежали стоки, все още банковото въздействие в тази насока е не достатъчно. Разрешените заеми за нередовни запаси в размер на 8 млн. лева и изключените от кредитиране стоки за около 25 млн. лева обхващат само малка част от залежалите стоки в търговската мрежа. Явно е, че в тази насока Българската земеделска и търговска банка трябва да засили още повече контрола върху дейността на предприятията от вътрешната търговия.

От ползуваните различни видове заеми от предприятията на вътрешната търговия най-голям дял има заемът по стокооборота и изкупуването, който възлиза на 1033 млн. лева и съставлява 97,6 % от сумата на всички заеми. Спрямо предходната година същият нараства на 110,6 %. Увеличението му е резултат главно на натрупаните повече стокови запаси спрямо 1968 г. с 208 млн. лева или с 14,8 %, причини за които бяха посочени по-горе.

д/ отрасъл "Материално-техническо снабдяване"

Основна задача на този отрасъл е чрез пласментно-снабдителните организации да се снабдяват производствените предприятия със суровини и материали. За тази дейност през 1969 г. предприятията на материално-техническото снабдяване са ангажирали в своя оборот 477 млн. лева оборотни средства, срещу 364 млн. лева за 1968 г., или увеличението е 113 млн. лева - 31 %.

Най-голям дял при формирането на оборотните средства заемат банковите кредити - 70,7 %, а в абсолютна сума - 338 млн. лева.

Относителният дял на собствените оборотни средства на предприятията се запазва почти на нивото на 1968 г. - 15,8 %, като в абсолютен размер са увеличени с 20 млн. лева. За отбелязване е значителното нарастване на другите източници, главно задължения към кредитори. Както абсолютният, така и относителният дял на тези средства за 1969 г. е увеличен от 43 млн. лева или 11,8 %, на 64 млн. лева, или 13,5 %. Особено характерно е увеличението на чуждите привлечени средства при предприятията на материално-техническото снабдяване, числящи се към хранително-

вкусовата промишленост, където тези средства са станали главен източник за формиране на оборотните средства и значително превишават собствените оборотни средства на предприятията. Така, общият размер на оборотните средства - 1,4 млн. лв. се покрива почти изключително от привлечени средства, които представляват 92,4 %, а банковите заеми са в размер само на 77 хил. лева, или 5,5 %, а собствените средства са само 29 хил. лева, или 2,1 %.

Растежът на общата сума на заемите на предприятията от материално-техническото снабдяване е 70 млн. лева или 26 %. Това голямо увеличение е резултат главно на изпълнението на 44-о постановление на Министерския съвет от 1967 г. за съсредоточаване на запасите в предприятията на материално-техническото снабдяване. Така например, вследствие на това запасите от метали при ДСО "Рудметал" са увеличени от 210,6 хил. тона в началото на годината, на 314,9 хил. тона в края на годината - Завишени са също запасите при ДСО "Техноснаб" с около 7 млн. лева и др.

За увеличението на банковите заеми в снабдителните предприятия допринесе и въведеният особен режим на кредитиране на редица промишлени предприятия, вследствие на което договорените материали за изкупуване през 1969 г. се задържаха в складовете на снабдителните предприятия. По тази причина в складовете на ДСО "Рудметал" са задържани материали за около 15 млн. лева.

е/ Жилищно-комунални предприятия

Ползуваните от жилищно-комуналните предприятия редовни и просрочени заеми през отчетната година възлизат на около 1 млн. лева срещу 704 хил. лева за 1968 г. или нарастването им е 42,9 %. Особено голямо увеличение показват просрочените заеми, които възлизат на 496 хил. лева и са се увеличили спрямо тези от предходната година с 448 хил. лева. Просрочените заеми са главно от ускорената форма на плащане на некредитирани предприятия, ОНС и други ведомства.

Оборотните средства на комуналните предприятия са формирани главно за сметка на други източници, чийто относителен дял от 36,9 % за 1968 г. се увеличава за 1969 г. на 59,9 %. Абсолютният дял на собствените оборотни средства за 1969 г. намалява спрямо 1968 г. от 25 млн. лева ^{на 21 млн. лева,} а относителният им дял - от 62 % на 39,5 %. Неблагоприятно е съотношението между нарастването на общия размер на оборотните средства и обемния показател - приходи от реализация на услуги. Докато оборотните средства нарастват с 31,7 %, приходите от услуги са увеличени само с 11,4 %, или с 20,3 пункта по-малко.

Влошаването в използването на оборотните средства е изразено и на 100 лева приходи от услуги, като от 26,82 лева на 100 услуги за 1968 г. оборотните средства нарастват на 31,70 лв. за 1969 г.

ж/ Други отрасли

Предприятията от различните други отрасли, обслужвани от БЗТБ от фуражната промишленост, ремонт и поддържане на селскостопанската техника, ремонтните бази и автобазите към ДСО "Родоп" са ползвали през 1969 г. общо редовни и просрочени заеми в размер на 8 млн. лева.

Предприятията от тези подотрасли през отчетната година са работили с 34 млн. лв. оборотни средства. Формирането на тези оборотни средства е главно от собствените средства на предприятията, които възлизат за отчетната година на 16 млн. лв. или 45,1 %, като спрямо 1968 г. са намалени с кръгло 1 млн. лева, с 4,5 %.

Голям е размерът на другите източници във формирането на оборотните средства с относителен дял 35,6 %, който е нараснал спрямо 1968 г. с 14 пункта, а в абсолютен размер - с 5 млн. лева. Банковите заеми имат относителен дял 19,3 % и намаляват в сравнение с 1968 г. с 9,5 пункта.

II. КАПИТАЛНИ ВЛОЖЕНИЯ

През 1969 г. Българската земеделска и търговска банка е контролирана, финансирана и кредитирала капиталните вложения в обслужваните от нея отрасли, като основно внимание е било насочено върху изпълнението на плана за строителството и завършването на пусковите обекти.

При годишен план за въвеждане в действие на основни фондове 1284 млн. лв. предприятията, контролирани от БЗТБ, фактически за въвели в действие основни фондове за 743 млн. лева, или планът е изпълнен 57,9 %. Изпълнението по отрасли се вижда от следните данни:

/В млн. лева/

№ по ред	Отрасли	План за 1969 г.	Отчет за 1969 г.			%
			Само за 1969 г.	От минали години	Всичко /4+5/	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Селско стопанство	469	186,4	45,6	232	49,5
	В т. ч. ТКЗС	270	106	33	139	51,5
2.	Хранително-вкусова промишленост	148	84	21	105	70,9

1	2	3	4	5	6	7
3.	Дърводобивна промишленост	9,6	4	0,4	4,4	45,8
4.	Горско стопанство	1	0,3	0,5	0,8	80,0
5.	Търговия, изкупуване, снабдяване	104	68	10	78	75,0
6.	Други отрасли на материалното производство	1,4	0,3	0,3	0,6	42,9
7.	Отрасли извън сферата на материалното производство	551	270	53,2	323,2	58,7
	В това число:					
	жилищно строителство	234	125	18	143	61,1
	Всичко:	1284	613	131	744	57,9

Голямото неизпълнение на плана за въвеждане на основните фондове в действие в селското стопанство е резултат на липса на работна ръка, необеспечаване на обектите с редовни проектометни документации, конструктивни и архитектурни работни чертежи и детайли, непълни и некачествени проектометни документации по машинно-технологичната част, неосигуряване обектите с необходимите средства от страна на инвеститорите и други.

По тези причини не е завършен в срок обектът "Напоителна система - Бяла Слатина". Не са завършени в срок и подобекти на централно наблюдавания обект "Голяма Витска напоителна система", Помпена станция и напоително поле "Хумата" със срок за завършване м. декември 1969 г., главно поради дефектна винкасалова уредба на помпената станция, Вътрешноканална мрежа под М-2 със срок за завършване м. декември 1969 г., поради некачествени бетонови тръби на вътрешната напоителна мрежа, язовир "Телиш" и други.

В отраслите извън сферата на материалното производство планът за пусковите обекти е изпълнен 58,7 %, в това число планът за изпълнението на жилищното строителство - с 61,4 %.

През 1969 г. бяха представени в банката от окръжните народни съвети поименни списъци за обекти, изпълнявани по реда на самооблагането, в които бяха включени 14 522 обекта с годишна задача 118 млн. лева. От тях 12 812 броя бяха пускови обекти с годишна задача 99 млн. лева. Към края на годината бяха завършени 3555 обекта за 62 млн. лева, или 62,6 %.

През 1969 г. обемът на груповото и кооперативното жилищно строителство беше 129 млн. лева, като в тази сума са включени и допълнително дадените с разпореждане № 185/26. V. 1969 г. 20 млн. лева за ОНС.

Изпълнението на плана за пусковите мощности на груповото и кооперативното жилищно строителство е както следва:

Инвеститори	С у м а / В млн. лева/			б р о й к и		
	План	Отчет	%	План	Отчет	%
1. О Н С	96	53,4	55,6	22038	16276	73,9
2. М Н О	3,4	2,5	75,6	408	214	52,5
3. Главно управление на трудовите войски	1,3	0,4	33,2	73	73	100,0
Всичко:	100,7	56,3	56,0	22519	16563	73,6

От включените в строеж през 1969 г. 1443 кооперативни жилищни обекта с 51 244 бр. апартаменти, с пусков капацитет 23 519 апартамента, фактически са завършени 16 563 броя апартамента, или 73,6 %, което е с около 23 % по-високо от изпълнението през 1968 г., но определен дял за това процентно увеличение има обстоятелството, че част от обектите са изплатени срещу акт обр. 15 преди окончателното завършване на жилищата.

Незадоволителното изпълнение на плана за груповото и кооперативното жилищно строителство се дължи главно на липса на работна ръка, неритмично снабдяване със строителни материали концентрацията на работната ръка и строителната механизация в големите пускови, решаващи и високоефективни обекти, съгласно постановление № 3 на Министерския съвет от 29. I. 1969 година.

Съгласно разпореждане № 77/5. III. 1969 г. на Комитета за стопанска координация, строителството на 7844 броя жилища беше определено като централно наблюдавано. Към края на годината обаче бяха окончателно завършени и предадени само 6983 броя жилища, или 89 %.

Планът за капиталните вложения за годината е изпълнен 50 %. Изпълнението на плана по отрасли, включително незавършеното строителство, изпълнявано чрез възлагане, е както следва:

/В млн. лева/

Отрасли	План за 1969 г.		Отчет 1969 год.	В % към плана	
	Всичко кл. преход. обекти от минали години	В т. ч. само за 1969 год.		3 : 1	3 : 2
А	1	2	3	4	5
1. Селско стопанство	456	360	201	44,2	56,0
В това число:					
ТКЗС	275	211	98	35,5	46,2
2. Хранително-вкусова промишленост	121	107	89	73,7	83,5
3. Дърводобивна промишленост	8	7	4	50,0	60,0
4. Горско стопанство	0,7	0,7	0,6	83,4	83,4
5. Търговия, изкупуване и мате- риално-техническо снабдяване	88	80	63	71,0	79,1
6. Други отрасли на материал- ното производство	0,9	0,9	0,3	32,4	32,4
7. Отрасли извън сферата на мате- риалното производство	48	371	223	45,7	60,1
В това число:					
жилищно строителство	19	135	76	35	56,2
Всичко:	1163,6	926,6	580,9	50,0	62,9

В резултат на неизпълнението на плана за капиталните вложения за 1969 г. по данни от банковите клонове общо за отраслите, контролирани от БЗТБ, не са пуснати в експлоатация 481 обекта със срок за завършване 31. XII. 1969 г. на сума 56 млн. лева, което представлява 9,6 % спрямо общия обем на капиталните вложения и 7,5 % спрямо пусковите мощности за 1969 година.

Неизпълнението на плана за въвеждане на основните фондове и на плана за капиталните вложения е довело до неизпълнението на годишния план за финансиране на лимитираните капитални вложения, който е изпълнен 74,8 %, а изпълнението по отделни източници е следното:

/В млн. лева/

Източници за финансиране	План	Отчет	%	Относителен дял от общата сума
Собствени средства	212	151	71,3	33,1
Бюджетни средства	263	201	76,5	41,1
Банков кредит	165	127	76,7	25,8
Всичко:	640	479	74,8	100

През отчетната година в Централното управление на банката бяха постъпили проверка проектите, сметните документи и генералните сметки към кредитни еписки за 221 обекта на обща стойност 77 млн. лева. На 40 обекта на стойност м лева бяха изготвени справки със заключения, че посочените сметни стойсти не могат да бъдат база за изчисляване на икономическия ефект.

Изпълнението на плана за кредитиране на основните фондове през 1969 г. тразено в следните данни:

Управление на	Коригиран план			Източници	Коригиран план		
	Отчет	%	Отчет		%		
Заеми за лимитирани кап. влож. на предпр. и организации	166,3	127	76,2	1. Свободни средства в началото на год.	-	-	592
Заеми за кап. влож. на ТКЗС	55	52	95,2	2. Погаш. по заем. за кап. влож. на предпр. и орг.	68	66	97,3
Заеми за кап. влож. по разл. решения	16	7,4	45,6	3. Погаш. по заем. за кап. влож. на ТКЗС	50	53	106,3
Заеми за: строеж на киносалони	2	1	50,0	4. Свобод. сред. по ф. РТУ на ТКЗС 1	6	6	600,0
изработване на земи горския фонд и за ехоплод, насажд.	1,7	0,6	32,4	5. Свободни средства по разпл. с/ки на обекти, изпълн.-по стоп. начин	-	6	-
Заеми за високоефект. п. вл. по т. 41	20	13	65,0	6. Погасени заеми за предпр. изпълн. капит. влож.	20	18	91,6
Изплатени кап. вл. проср. заеми	-	7	-	7. Кредит от БНБ	135	700	518,0
Изхвърлени средства ф. РТУ като източник кредит. обор. средств.	-	28	-				
Итализиран лихви	13	21	161,5				
Всичко:	274	257	93,8		274	257	93,8

По заемите за лимитирани капитални вложения на предприятия и организации не са усвоени 39 млн. лева - около 24 %.

През цялата година е имало изоставане от плана на Министерството на вътрешната търговия, ЦКС и Съюза на глухите в България, която се отрази и на неизпълнението на годишния план.

Най-добре е усвоен кредитът на Министерството на земеделието и хранителната промишленост /86,7 %/, Министерството на снабдяването и държавните резерви /87 %/, Комитета по туризма /88,3 %/ и Министерството на химията и металургията /ДСО "Рудметал" - 100 %/.

Изпълнението на заемите за лимитирани капитални вложения в ТКЗС е добро главно поради това, че много обекти се изпълняват по стопански начин и разплащането не е на завършен обект или подобект. С тези заеми бяха кредитирани главно стопански сгради за 23 млн. лева, машини, транспортни средства и двигатели - за 11 млн. лева, прехвърлени животни в основните стада - за 10 млн. лева и др.

През годината бяха отпуснати заеми за строеж на кинозалони в размер на 1 млн. лева, при план 2 милиона лева. Изграждаха се 24 кинозалона в страната, от които 20 бяха пускови. Към края на годината бяха завършени 17 кинозалона, а кинозалоните в градовете Карлово, Попово и Троян, които също бяха пускови през отчетната година, останаха преобладаващи за 1970 г.

Незадоволително е използването на кредитите за високоефективни капитални вложения главно вследствие на ненавременно сключените договори, неподсигуряване на достатъчно количество механизация и работна ръка, както и неизпълнение на доставки на местни и вносни машини и съоръжения, макар че голяма част от тези кредити бяха разрешени по реда на конкурсите.

Характерно е изпълнението на плана за източниците за кредитиране на капиталните вложения. Погашенията по заемите постъпиха в рамките на предвиденията по плана. Към 31. XII. 1969 г. Българската земеделска и търговска банка използва кредит от Българската народна банка за кредитиране на капиталните вложения в размер на 700 милиона лева, при план 135 млн. лева, главно за покриване на необвързката на ресурсите с вложенията от края на 1968 година.

III. Контрол по набиране и разходване на средствата по фондовете на предприятията

През отчетната година банката провеждаше текущ и последващ контрол по икономическия набиране, срочното внасяне и целенасочено разходване на сред-

ствата по фондовете на предприятията, съобразно наредбата за фондовете на стопанските организации и наредбите за специфичните фондове. Извършваха се проверки по план-сметките за приходите и разходите на фонд "РТУ" на отделните предприятия с оглед да се установи дали са предвидени средства за попълване на предвидения прираст на собствените оборотни средства на предприятията. За констатираните отклонения бе изисквано от обединенията да ги отстраняват. Въпреки това редица предприятия не успяха да покрият извършените разходи по някои от фондовете от предвидените постъпления. Така, към 31. XII. 1969 г. обединенията от хранително-вкусовата промишленост приключиха с отклонени оборотни средства по специалните фондове общо в размер на около 4 милиона лева, в това число ДСО "Булгарплод" - 3 млн. лева, ДСО "Български тютюни" 572 хил. лв., ДСО "Маслосапунена промишленост" - 119 х. лв. и ДСО "Българско пиво" - 114 хил. лева. Главна причина за отклоняването на средства по фондовете е неизпълнението на плана за печалбата от някои предприятия в състава на посочените обединения, тъй като, съгласно съществуващите документи, през годината са извършвани отчисления и разходи по фондовете в рамките на плана, а след приключване на годината, когато планът за печалбата не се изпълни, предприятията не могат да покрият направените вече разходи.

Поради неизпълнението на плана за печалбата предприятия не са в състояние да осъществят планираните постъпления и по фонд "СБКМ", поради което не могат да извършват и най-належащите си разходи по този фонд - разходите за работническите столове. Редица предприятия не водят по фонд "СБКМ" отделна партида за осъществяване на строителство и ремонт и на жилищни сгради, почивни и курортни домове и др., за които разходи, съгласно т. 34 буква "а" от Наредбата за фондовете на стопанските организации следва да се заделят най-малко 35 % от общия фонд.

IV. Фонд "Работна заплата"

За 1969 година производителността на труда и средната работна заплата за предприятията, контролирани от БЗТБ, спрямо отчета за 1968 година са достигнали следния растеж:

Предприятия по ведомства	Производителност на труда в %	Средна работна заплата в %
1. Горски стопанства	3,3	3,3
2. Хранително-вкусова промишленост	5,3	4,8
3. Търговия на дребно	0,4	1,4

Данните показват, че само предприятията от хранително-вкусовата промишленост отчитат известно благоприятно съотношение между растежа на производителността на труда и средната работна заплата. За отчетната година отделни предприятия допуснаха значителен недостиг по фонд "Работна заплата". От всичко контролирани от банката 2614 предприятия 443 предприятия са допуснали недостиг по фонд "Работна заплата" в размер на 49 млн. лева, който представлява 5,8 % от начислените заплати, като са нарушили утвърдения им държавен норматив за фонд "Работна заплата".

Предприятията от отрасъл "Селско стопанство" са допуснали недостиг по фонда "Работна заплата" в размер на 39 милиона лева, който представлява 18,3 % от начислените заплати. От този недостиг 35 млн. лева, или 90,3 % е допуснат от държавните земеделски стопанства, който в сравнение с 1968 г. се е увеличил с 21 %. Стопанствата, които са допуснали недостиг, разполагат със средства по фонд "Резервен" в размер само на 4 млн. лева, а управление ДЗС - с фонд "Икономическо въздействие и подпомагане" - около 2 млн. лева. След спадането на тези суми непокрытият недостиг по фонд "Работна заплата" остава в размер на 29 млн. лева.

От всичко 185 горски стопанства, 38 са допуснали недостиг по фонда "Работна заплата" в размер на 657 хил. лева, който представлява 1,4 % от начислените заплати.

От 364 предприятия на хранително-вкусовата промишленост, недостиг по фонд "Работна заплата" са допуснали 55 предприятия в размер на 7 млн. лева, който представлява 3,2 % спрямо начислените заплати.

От 1621 предприятия към отрасъл "Вътрешна търговия" включително Материално-техническото снабдяване, 216 са допуснали недостиг по фонд "Работна заплата" в размер на около 2 млн. лева, който представлява 0,5 % от начислените заплати.

През 1969 г. банката системно следеше резултатите от разходването на фонд "Работна заплата" от контролираните от нея предприятия и организации. Редовно се анализираха данните от извършените проверки в предприятията, горестоящите организации и банковите клонове, както и статистическите отчети, на базата на което се изготвяха тримесечни информации до ръководството на банката и Министерството на труда и социалните грижи. Непосредствено след изтичане на деветмесечието банката направи проучвания за очаквания недостиг по фонд "Работна заплата" за годината по отделни отрасли, като резултатите бяха обсъдени със съответните ведомства и бяха предприети необходимите мерки.

През годината банката е използвала кредита като пост за въздействие върху предприятията и организациите за отстраняване на причините за недостига по фонд "Работна заплата". Така, на отделни горски стопанства банката не отпуска заеми за заплати, тъй като се прецени, че същите няма да могат да издължат заемите си поради влошено финансово състояние. След като Министерството на горите и горската промишленост постави въпроса пред Министерството на труда и социалните грижи и Централното управление на банката и даде съответни гаранции, банката отпусна заем на тези стопанства, като на ръководствата на някои от тях наложи санкции и удържа от 5 % до 10 % от заплатите им.

Банката постави въпроса и пред Централния кооперативен съюз за даване указания на машинно-тракторните станции относно правилното отчитане на разходите за среден ремонт, поддържане и други в себестойността на механизирания работи, за да не се допуска неоправдано премиране на ръководния персонал по показателя "изпълнение на плана за печалбата".

Банковият контрол обаче беше затруднен и продължава да се затруднява от излезлите голям брой документи по приложението на схема № 2, по която работят голяма част от предприятията към БЗТБ, както и от честите промени в същите документи.

При контрола по фонда на работната заплата банката е спазвала нормативните документи, като е отпускала средства за заплати в размери, определени с тези документи. През отчетната година обаче от този принцип се направиха редица изключения, като почти през цялата година се изплащаха заплатите в пълен размер, без да се налагат санкции при неизпълнение на съответните показатели. Така, с разпоредба № 136 от 17. IV. 1969 г. се разреши на банките да отпускат средства за изплащане пълния размер на заплатите

на предприятията и организациите за I-то тримесечие, без да се налагат санкциите, предвидени в правилника за организация на работната заплата, когато по тяхна преценка недостигът се дължи на обективни причини, като сроковете за издължаване на заемите се определят от банките. С протокол № 33 от 14. V. 1969 г. Комитетът за стопанска координация разпореди банките да изискат през второто тримесечие възстановяването на отпуснатите през I-то тримесечие кредити за допуснатите преразходи по фонда "Работна заплата". С писмо № 23226/19. VI. 1969 г. Комитетът за стопанска координация разреши да се отсрочат до края на м. юли отпуснатите заеми за заплати за I-то тримесечие. С разпореждане № 224 от 28. VI. 1969 г. Комитетът за стопанска координация разреши банката да отпуска по изключение до края на III тримесечие на 1969 г. заеми за заплати с редовен лихвен процент за изплащане заплатите на работниците и служителите, без да се налагат санкциите, установени в правилника за организация на работната заплата. Едва с разпореждане № 367 от 2. X. 1969 г. на Комитета за стопанска координация се нарежда за засилване на банковия контрол и издължаване на отпуснатите заеми, като начина от 1. X. 1969 г., заеми за заплати се отпускат само при наличие на условия за възвръщането им до края на годината. Съгласно банковите документи, заеми за заплати не се отпускат при годишен недостиг на фонд "Работна заплата", обаче на основание писмо № П-49/16. II. 1970 г. на Министерството на финансите се отпуснаха такива заеми за покриване на недостига, допуснат от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

Предлагаме Министерският съвет да приеме следното

ПОСТАНОВЛЕНИЕ:

1. Одобрява отчета на Българската народна банка за дейността на банки през 1969 година.
2. С остатъка по сметката при Българската народна банка от преоценката при паричната реформа от 1952 г. в размер на 111 558 хиляди лева да се увеличи уставният фонд на Българската народна банка.
3. Държавният комитет за планиране и Държавният комитет за наука и технически прогрес да осигурят по плана за 1971 година необходимите средства в конвертируема валута, с които Българската народна банка да достави необходимата изчислителна и канцеларска техника - 1200 събирачни, 200 изчислителни и 250 счетоводни машини.
4. Българската промишлена банка, Българската земеделска и търговска банка и Българската външотърговска банка да извършат проучване за установяване на причините, които довеждат до просрочване на заемите и до използване извън банките на голям размер чужди средства от предприятията с произход от кредиторска задлъжнялост между тях и да предложат конкретни мерки за отстраняване на тези причини.
5. Министерството на снабдяването и държавните резерви, Министерството на финансите, Българската народна банка и отрасловите банки, съвместно с отрасловите министерства, да проведат необходимите мероприятия за пренормиране на оборотните средства на предприятията и стопанските организации за незавършено производство и готова продукция.

София, май 1970 г.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/К. Зарев/

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

на

ОБЩИЯ БАНКОВ СЪВЕТ

Общият банков съвет, в заседанието си на 1970 година, обсъди отчета на Българската народна банка за дейността на банките през 1969 година. Общият банков съвет констатира, че през отчетната година в икономиката на страната са постигнати по-добри резултати от 1968 г. За пръв път от редица години е реализирано благоприятно съотношение между нарастването на обществен продукт, материалните разходи и произведения национален доход. По предварителни данни, общественият продукт е нараснал с 6,3 %, материалните разходи - с 5,3 %, а произведеният национален доход - със 7,9 %. За пръв път от редица години е подобро и съотношението между произведения и разпределен национален доход, като разпределеният национален доход превишава произведения само с 90 милиона лева срещу превишение през 1966 година 436 милиона лева, през 1967 година - 528 милиона лева и през 1968 година - 596 милиона лева. Подобреното съотношение през 1969 година е резултат главно на нормализирането в използването на кредитите от чужбина.

Същевременно Общият банков съвет констатира, че през отчетната година икономиката на страната се е развивала при значително забавени темпове, поради което ефектът за социално-икономическото развитие на страната от подобряването на посочените основни народностопански пропорции е незначителен. Фондът на натрупването през 1969 година е намален с 3,3 % срещу нарастване през 1968 година с 1 %. Фондът на потреблението е нараснал с 4,1 %, срещу нарастване през 1968 година с 9 %. Ефектът за социално-икономическото развитие на страната би бил по-голям, ако бяха запазени или увеличени достигнатите до 1968 година включително високи темпове на развитие на икономиката и на тази база, при подобрени пропорции между нарастването на обществения продукт и произведения национален доход, от една страна, и между произведен и разпределен национален доход, от друга страна, да се постигне увеличаване както на натрупването, така и на потреблението.

Забавянето на темповете през отчетната година е изразено почти по всички основни народностопански показатели, видно от следните данни:

ТЕМПОВЕ НА НАРАСТВАНЕ /В процент/

	1968 г.	1969 г.
1. Обществен продукт	10,1	6,3
2. Произведен национален доход	9,0	7,9
3. Разпределен национален доход	9,2	1,8
4. Фонд "Натрупване"	1,0	3,3
5. Фонд "Потребление"	9,0	4,1
6. Промислена продукция по фабрично-заводски цени 1962 г.	11,8	10,0
7. Селскостопанска продукция	- 7,3	2,0
8. Строително производство	11,5	4,2
9. Производителност на труда:		
а/ в промишлеността /по обща продукция/	9,0	6,3
б/ в строителството	8,5	1,8
10. Стокооборот на дребно	11,9	7,6
1. Печалба в промишлеността на 100 лева пълна себестойност	20,3	10,2
2. Печалба в промишлеността на 100 лева производствени фондове	14,6	8,6
3. Стокообмен /внос и износ/	12,1	4,5
4. Сnižение на себестойността на сравн. стокова продукция	1,8	0,7
5. Парични доходи на населението	8,1	7,7
В това число:		
Фонд "Работна заплата"	8,3	6,0

Както се вижда, само селскостопанската продукция бележи по-голям темп в отчетната година - Темповете по всички други показатели са занижени, като някои от тях занижаването е дори обезпокояващо.

Забавена е обръщаемостта на оборотните средства в предприятията. В промишлеността /без хранителната/ забавянето е 0,4 дни, в строителството - 4 дни, а вътрешната търговия - 7 дни. Във връзка с това трябва да се отбележи, че при твърдотелното забавяне на темповете на развитие на икономиката, отразено в четните по-горе производствени показатели, същевременно със значително по-

Средногодишен размер на: Предприятията, кредитирани и контролирани от:

Българска промишлена банка / само за пром. предприятия /

Бълг. земеделска и търг. банка / без ТКЗС /

Общо за двете банки

	1968 г. 1969 г. увеличение		1968 г. 1969 г. увеличение		1968 г. 1969 г. увеличение								
	милиони лева	%	милиони лева	%	милиони лева	%							
Всичко оборотни средства	1658		1858	200	12,0	3243	440	13,6	4901	5541	640	13,1	
В това число:													
Собствени оборотни средства	706		753	47	6,7	724	761	37	5,1	1430	1514	84	5,9
Банков кредит	638		728	90	14,1	1934	2258	324	16,7	2572	2986	414	16,1
Други източници	314		377	63	20,0	585	664	79	13,5	899	1041	142	15,8

Общо оборотните средства при тези предприятия са увеличени с 640 милиона лева, или с 13,1 %, като собствени оборотни средства на предприятията са увеличени само с 84 милиона лева - 5,9 %, а банковите кредити - с 414 милиона лева, или с около три пъти по-голям темп - 16,1 %. Почти със същия висок темп са увеличени и другите източници /15,8 %/, които предприятията ползват извън банките главно в резултат на взаимна кредиторска задължителност помежду им.

През 1969 година структурата на оборотните средства се е изменила в сравнение с 1968 година както следва /в проценти/:

През 1969 година структурата на оборотните средства се е изменила в сравнение с 1968 година както

	1968 г.	1969 г.
Общо оборотни средства	100	100
В това число:		
Собствени оборотни средства	29,2	27,3
Банков кредит	52,5	53,9
Други източници	18,3	18,8

Относителният дял на собствените оборотни средства на предприятията намалява с 1,9 пункта, относителният дял на банковите кредити е увеличен с 1,4 пункта, а на другите източници - с 0,5 пункта. Във връзка с това твърде тревожно е вече положението с ползуваните от предприятията други източници за формирането на общия размер на оборотните им средства извън банките.

От тези източници, представляващи главно взаимна задължениост между предприятията, се формира вече една огромна сума, достигаща над 1 милиард лева, въпреки прилагането на ускорената форма на плащане, при която доставчиците получават веднага от банките стойността на изпратените на платците стоково-материални ценности. Това налага Българската народна банка и отрасловите банки да извършат задълбочено проучване на този проблем и да излязат пред правителството със съответните предложения за намаляване на действието на това ненормално за икономиката на страната явление.

Общият банков съвет констатира, че наред с привлечените в голям размер чужди средства в оборота на предприятията, все повече нараства и абсолютният размер и относителният дял на просрочените банкови заеми. При предвидения единния кредитен план за 1969 г. 325 милиона лева, просрочените заеми в края на 1969 година нарастват на 504 милиона лева, или със 179 милиона лева повече - 55%. Големият размер на тези заеми е свързан, от една страна, с допусканите от предприятията слабости - главно натрупване на свръхнормативни запаси и неизпълнение на плановите задания. От друга страна, просрочените заеми са резултат и на нереално определени нормативи на оборотните средства на някои предприятия.

Даденото в началото на 1970 година правителствено нареждане предприятия от материално-техническото снабдяване да изкупят годните свръхнормативни запаси ще доведе до намаляване на просрочените заеми в предприятията-производители. Но Общият банков съвет счита, че наред с отстраняването на слабостите в дейността на предприятията и с концентрирането на свръхнормативните запаси в

материално-техническото снабдяване, както и с нормирането на оборотните средства за суровини и материали в предприятията-производители, което сега се извършва, необходимо е да се пренормират оборотните средства на предприятията и за незавършено производство и готова продукция съобразно с настъпилите през последните години изменения в дейността на предприятията - изменения в технологиите, снабдяването и др. С това ще може още повече да се нормализира планирането и използването на стоково-материалните ценности в народното стопанство.

Общият банков съвет констатира, че в изпълнение на решенията на Юлски пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1968 г., през отчетната 1969 г. е проведена успешно банковата реформа в страната, без затруднения за народното стопанство. Българската народна банка и отрасловите банки са поели и успешно осъществяват до края на годината възложените им с 8.-о постановление на Министерския съвет от 4 март 1969 година задачи. От 1 април до края на годината банките са провели най-необходимите мероприятия за успешно изпълняване на основните банковите дейности в областта на паричното обръщение, кредита, разплащанията, счетоводната работа и контрола върху дейността на предприятията при новата структура на банковата система. Срещаните трудности, които могат да се явят неизбежно при такава крупна банкова реформа, са били успешно преодолявани. Вземите от централните управления на банките мерки за преработване на основните банковите документи - инструкции, наредби и правилници, съобразно и успоредно с поставените задачи за основно преработване на правителствените документи за усъвършенстване на механизма на новата система на ръководство на народното стопанство, несъмнено ще доведат до по-нататъшно подобряване и повишаване на ефективността на банковата дейност в икономиката на страната. Във връзка с това Общият банков съвет отбелязва, че трябва да се развие и дейността на Електронно-изчислителния център, който вече функционира при финансово-кредитната система, за да може да се подпомогне по-нататъшното сръчно и ефективно изпълняване на възложените на банките задачи.

Значителна по обем и по качество работа банките са извършили през отчетната година и в областта на квалификацията на кадрите, което е подпомогнало успешно изпълняването на банковите задачи при новата структура на банковата система. Повишаването на изискванията за по-нататъшно повишаване на ефективността на банковата дейност в условията на усъвършенстване на механизма на

новата система на стопанско ръководство, налага да се разшири още повече работата по квалификацията на банковите кадри.

В резултат на дейността си през отчетната 1969 година, Българската народна банка, Българската промишлена банка и Българската земеделска и търговска банка са реализирали общо чиста печалба в размер на 209 630 362,73 лева. От тази печалба необходимите суми са внесени своевременно през 1969 година, съгласно плана, в приход на републиканския бюджет. Остатъкът от реализираната надпланова печалба е внесен в републиканския бюджет в началото на 1970 година, след приспадане на някои необходими разходи, съгласно бюджетите на банките.

Чистата печалба на Българската външотърговска банка е разпределена съобразно устава на банката.

В заключение Общият банков съвет счита, че отчетът на Българската народна банка правилно отразява извършената от банките в страната дейност през 1969 година и предлага на Министерския съвет да одобри отчета, разпределението на печалбата и мероприятията в предложеното проектопостановление.

София, май 1970 г.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ОБЩИЯ БАНКОВ СЪВЕТ,
МИНИСТЪР НА ФИНАНСИТЕ :

/Д. Попов/

ЗАВЕРИТЕЛЕН КАДНИС

Фонд № ..... опис № ..... а. е. № 2 съдържа 194
(цифром)

(слова)

номерирани листа

С индекс са лист № .....

Неизползвани са лист № № .....

Особености .....

..... 197..... г.
(дата)

СЪСТАВИЛ: .....
(подпис)